

ผลและการวิเคราะห์ผลการทดลอง

4.1 การสังเคราะห์อนุภาคนาโน WO_3-SnO_2

ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาผลกระทบของเงื่อนไขต่างๆที่ใช้ในการสังเคราะห์อนุภาคนาโน WO_3-SnO_2 อาทิเช่น ปริมาณของทั้งสเดนออกไซด์ที่เติมลงในโครงสร้างของ SnO_2 อุณหภูมิที่ใช้ในการเผา ซึ่งเงื่อนไขต่างๆที่กำหนดขึ้นจะมีผลต่อคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุ คือ เฟสองค์ประกอบทางเคมี โครงสร้างทางจุลภาค และพื้นที่ผิวจำเพาะของวัสดุ ซึ่งสมบัติต่างๆเหล่านี้จะถูกวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต่างๆ

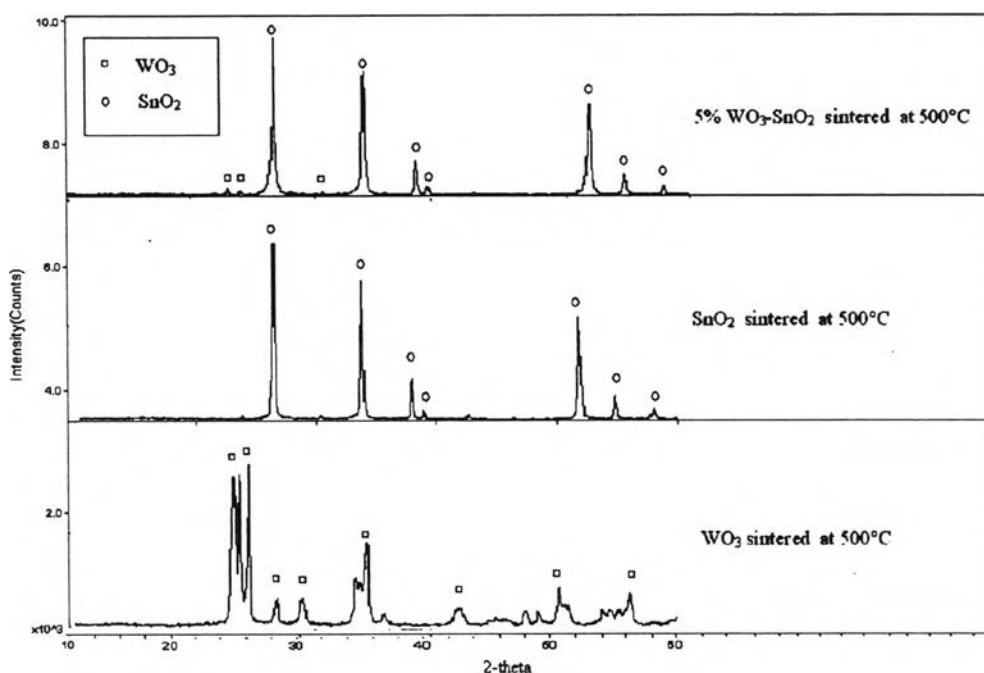
4.1.1 เฟสและองค์ประกอบทางเคมี

รูปที่ 4.1 ก-ค แสดงแถบการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของผงอนุภาคนาโน WO_3-SnO_2 ที่ทำการเตรียมโดยการกำหนดเงื่อนไขให้มีการเปลี่ยนแปลงค่าปริมาณของ WO_3 ที่เติมลงในโครงสร้าง SnO_2 โดยทำการเผาที่อุณหภูมิกึ่งที่เท่ากับ $500^\circ C$ เป็นเวลา 6 ชั่วโมง โดยในรูป 4.1 ก ได้แสดงแถบการเลี้ยวเบนของทินออกไซด์และทั้งสเดนออกไซด์ที่ผ่านการเผาที่อุณหภูมิ $500^\circ C$ เพื่อใช้เปรียบเทียบ ซึ่งพบว่าเฟสหลังการเผาของแต่ละตัวอย่างประกอบไปด้วย SnO_2 ในรูปของแคสซิเทอไรต์ (JCPDS No.41-1445) และ WO_3 แบบโมโนคลินิก (JCPDS No.41-0905) เมื่อพิจารณาจากรูปพบว่าที่ค่า 2θ ประมาณ 23.3, 24.1 และ 30.7 องศา ซึ่งเป็นตำแหน่งพีคการเลี้ยวเบนหลักของ WO_3 จะปรากฏความสูงของพีคที่ไม่ชัดเจนอันเนื่องมาจากปริมาณของ WO_3 ที่เติมลงไป ในโครงสร้างของ SnO_2 มีปริมาณน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับ SnO_2 ส่วนพีคการเลี้ยวเบนอื่นๆที่เห็นชัดเจนเป็นพีคของ SnO_2 ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของหัววัดแก๊ส นอกจากนี้ยังไม่พบพีคของสารประกอบใหม่ซึ่งอาจเกิดจากปฏิกิริยาระหว่าง WO_3 และ SnO_2 ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าอาจเนื่องมาจากการเผาที่อุณหภูมิต่ำเกินไป หรืออาจมีสารองค์ประกอบใหม่เกิดขึ้นแต่มีปริมาณน้อยเกินไปจนไม่สามารถวิเคราะห์ได้โดยเทคนิคการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมจะอธิบายไว้ในหัวข้อที่

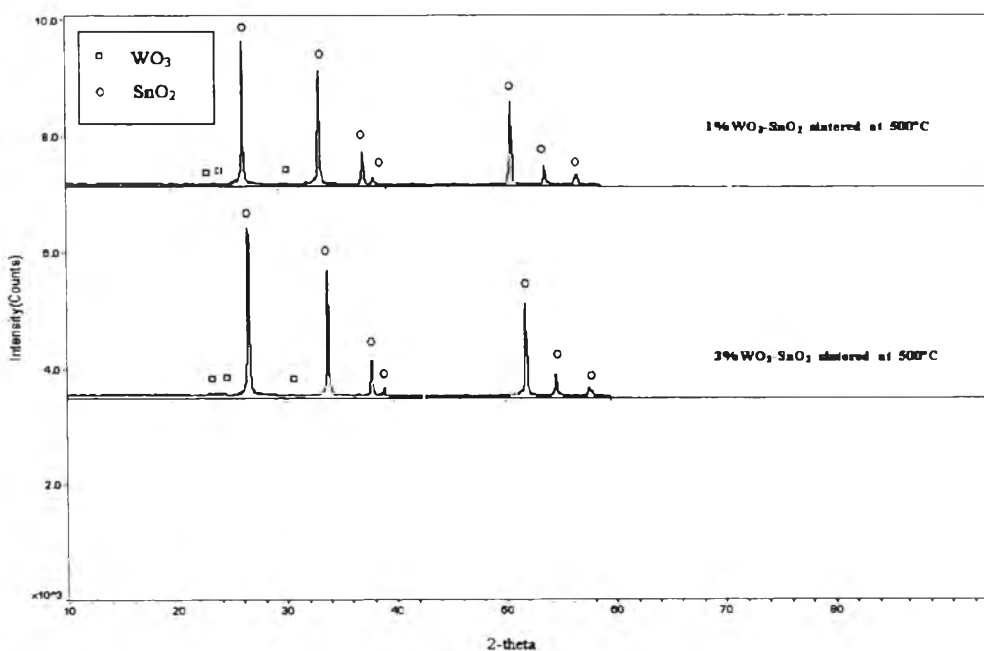
4.1.4

การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค EDS ถูกนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขเบื้องต้นในการกำหนดสัดส่วนและปริมาณสารที่ใช้ในการสังเคราะห์สารกับองค์ประกอบของธาตุที่แท้จริงซึ่งปรากฏในตัวอย่างไม่สามารถทำการปรับปรุงเงื่อนไขเบื้องต้นในการสังเคราะห์สารเพื่อให้องค์ประกอบที่แท้จริงมีค่าใกล้เคียงกับเงื่อนไขที่กำหนดสำหรับการศึกษาคูสมบัติของหัววัดแก๊ส เมื่อทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค EDS เพื่อให้ทราบถึงปริมาณองค์ประกอบของธาตุที่แท้จริงใน

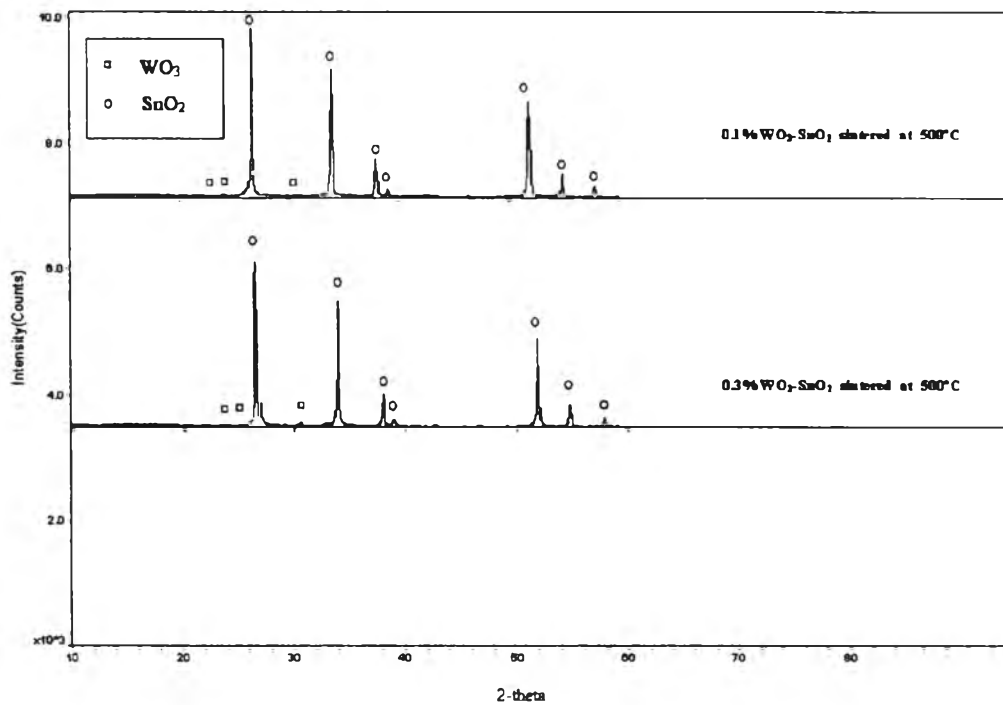
ตัวอย่างของหัววัดแก๊สที่เตรียมโดยการเติมปริมาณของ WO_3 ที่แตกต่างกันลงไปโครงสร้างของ SnO_2 และทำการเผาที่อุณหภูมิ 500°C พบว่าสัดส่วนปริมาณของ WO_3 ที่มีใน SnO_2 มีค่ามากกว่าปริมาณ WO_3 ที่กำหนดในเงื่อนไขเริ่มต้นในกระบวนการสังเคราะห์ ดังแสดงในรูปที่ 4.2 และตารางที่ 4.1

ก) 5% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$, WO_3 และ SnO_2

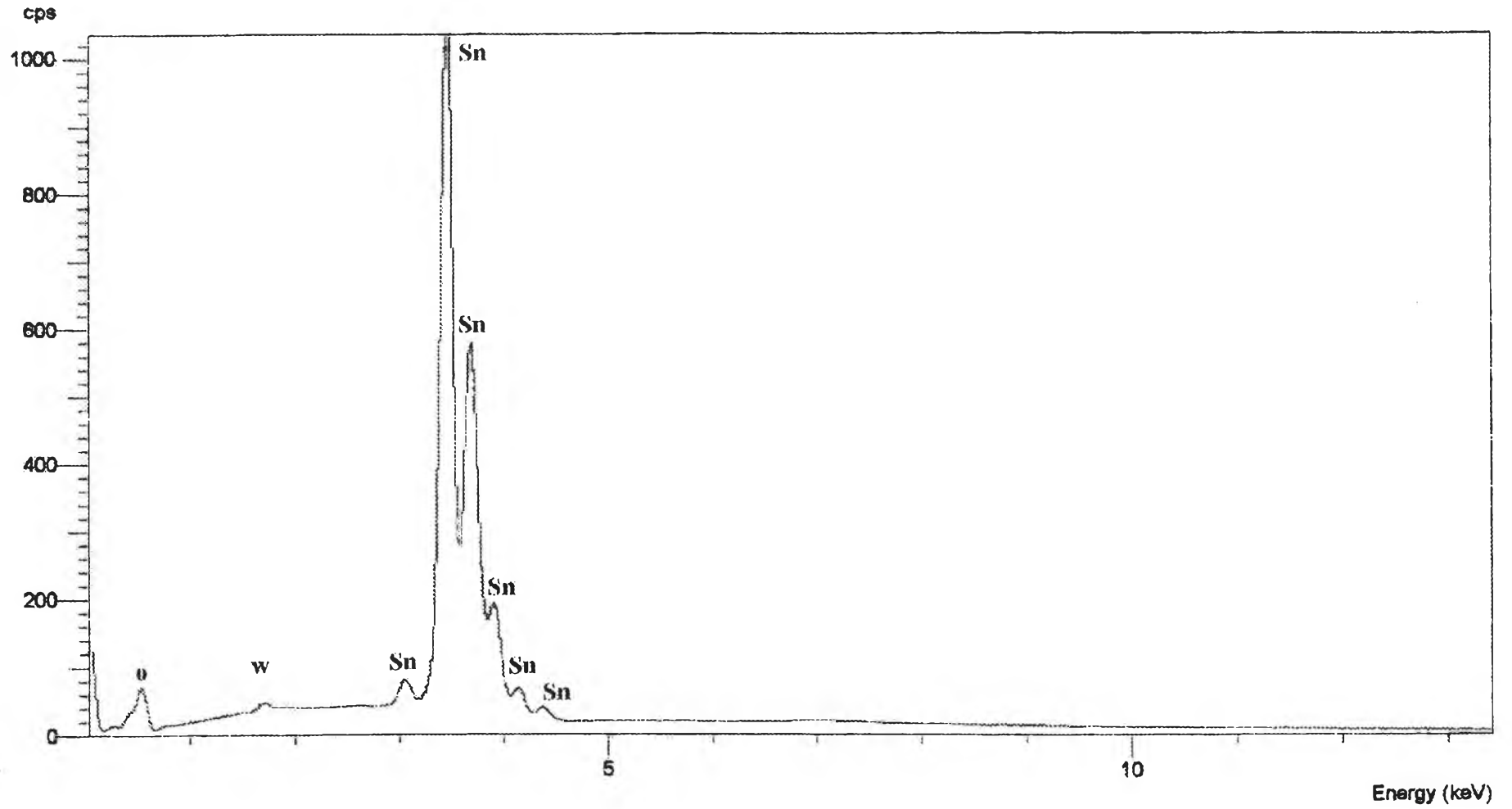

ข) 1% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ และ 3% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$

ค) 0.1% WO_3 - SnO_2 และ 0.3% WO_3 - SnO_2

รูปที่ 4.1 แถบการเลี้ยวเบนจากรังสีเอกซ์ ของสาร WO_3 - SnO_2 ที่ทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณ WO_3 โดยทำการเผาที่อุณหภูมิ 500°C เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

รูปที่ 4.2 เส้นสเปกตรัม EDS ของ SnO₂ เจือด้วย 0.1 % WO₃ ,เผาที่อุณหภูมิ 500°C เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

ผลการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค EDS พบว่าสัดส่วนปริมาณของ WO_3 ที่มีใน SnO_2 มีค่ามากกว่าปริมาณ WO_3 ที่กำหนดในเงื่อนไขเริ่มต้นในกระบวนการสังเคราะห์

ตารางที่ 4.1 แสดงองค์ประกอบ WO_3 เป็นเปอร์เซ็นต์น้ำหนักที่ได้จากการวิเคราะห์ EDS ของ ตัวอย่างที่ทำการเตรียมด้วยเงื่อนไขต่างๆเปรียบเทียบกับปริมาณที่เติมลงไปในช่วงตอนการสังเคราะห์

ตัวอย่าง	ปริมาณ WO_3 ที่คาดว่าจะพบ (Wt%)*	ปริมาณ WO_3 ที่พบ (Wt%)
0.01% WO_3 - SnO_2	0.01	0.29
0.03% WO_3 - SnO_2	0.03	0.41
0.1% WO_3 - SnO_2	0.1	0.48
0.3% WO_3 - SnO_2	0.3	0.98
1% WO_3 - SnO_2	1	1.48
3% WO_3 - SnO_2	3	3.62
5% WO_3 - SnO_2	5	5.80

* จากการคำนวณ

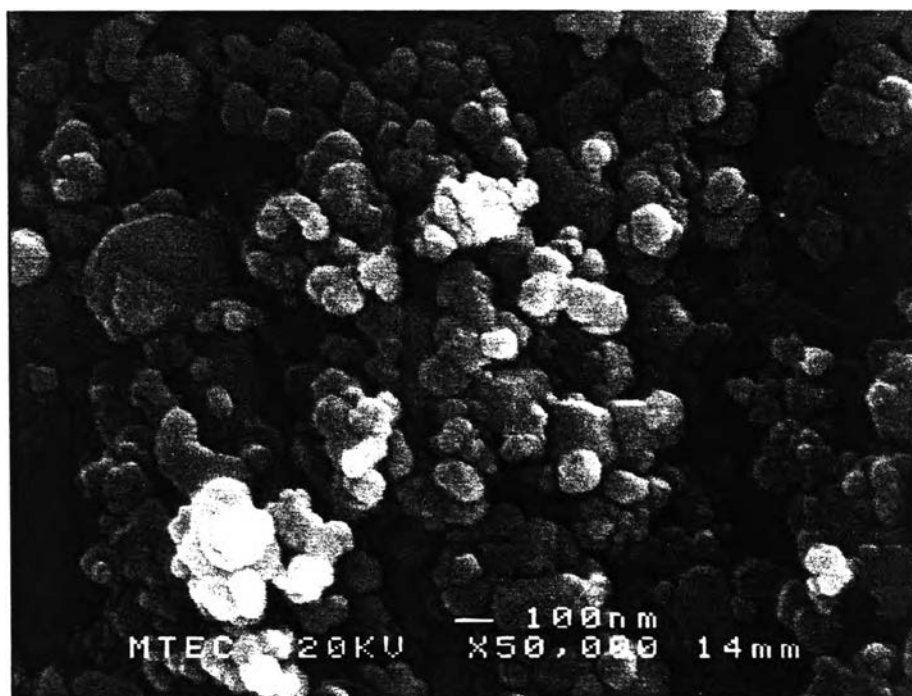
สัดส่วนปริมาณของ WO_3 ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าปริมาณ WO_3 ที่กำหนดในเงื่อนไขเริ่มต้นในกระบวนการสังเคราะห์อาจเนื่องมาจากการกำหนดสัดส่วนเริ่มต้นของการเตรียมหัววัดแต่ละตัวอย่างเป็นการกำหนดจากสัดส่วนน้ำหนักของสารตั้งต้น (SnO_2) และ WO_3 ที่คาดว่าจะตกตะกอนออกมา โดยใช้ข้อมูลการตกตะกอนของ WO_3 โดยการทำปฏิกิริยาระหว่างแอมโมเนียมทั้งสเตรด กับกรดไนตริกในสภาวะที่ไม่มีการเติม SnO_2 ที่มีการศึกษาไว้ [58] แต่ในการทดลองนี้การตกตะกอนของผง WO_3 เกิดในสภาวะที่มีการเติมผง SnO_2 ลงในสารละลายด้วย จึงอาจมีผลให้อัตราการตกตะกอนของ WO_3 แตกต่างจากสภาวะที่ไม่มีการเติม SnO_2 ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้ปริมาณและสัดส่วนของสารที่ได้หลังการสังเคราะห์มีค่าต่างไปจากค่าที่คำนวณไว้ในเงื่อนไขเบื้องต้นก่อนทำปฏิกิริยา

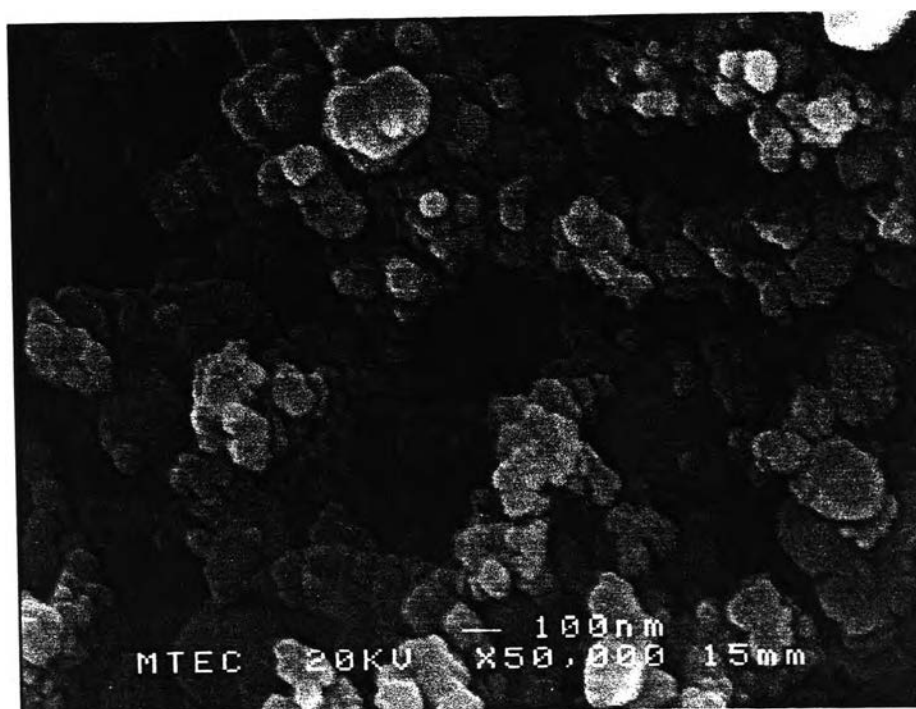
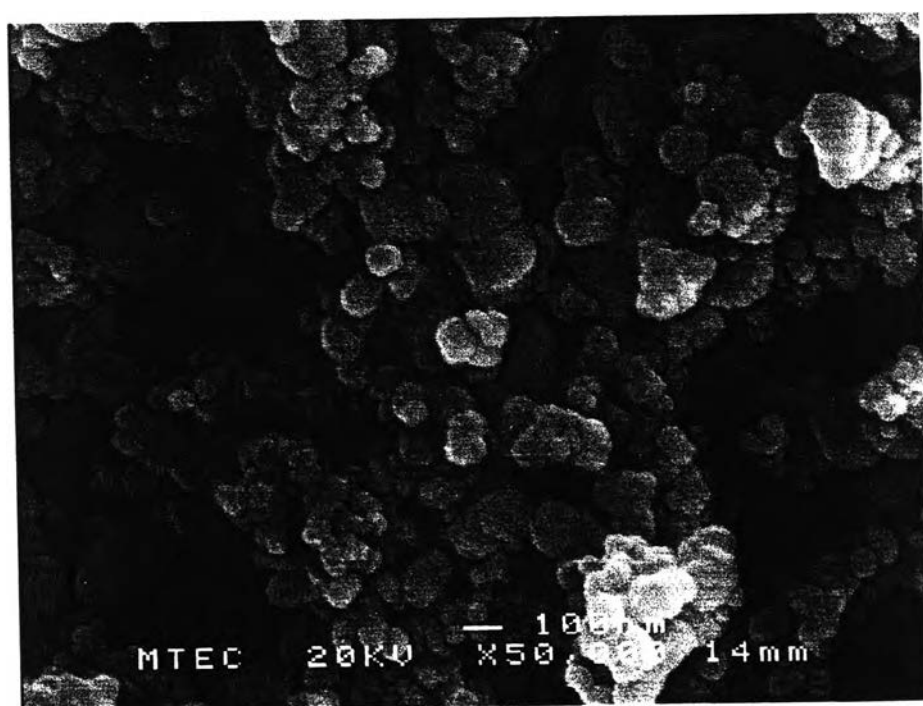
4.1.2 ลักษณะโครงสร้างทางจุลภาคของอนุภาคนาโน WO_3-SnO_2

รูปที่ 4.3 เป็นภาพถ่าย SEM ซึ่งแสดงลักษณะการจัดเรียงตัวและขนาดของอนุภาคที่ปรากฏในสารตัวอย่าง รวมถึงการกระจายตัวของอนุภาคและรูพรุน ซึ่งจะสามารถใช้ในการพิจารณาผลของโครงสร้างทางจุลภาคที่มีต่อคุณสมบัติของหัววัดนอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลของเงื่อนไขเบื้องต้นในการสังเคราะห์สารที่มีต่อลักษณะของโครงสร้างทางจุลภาค

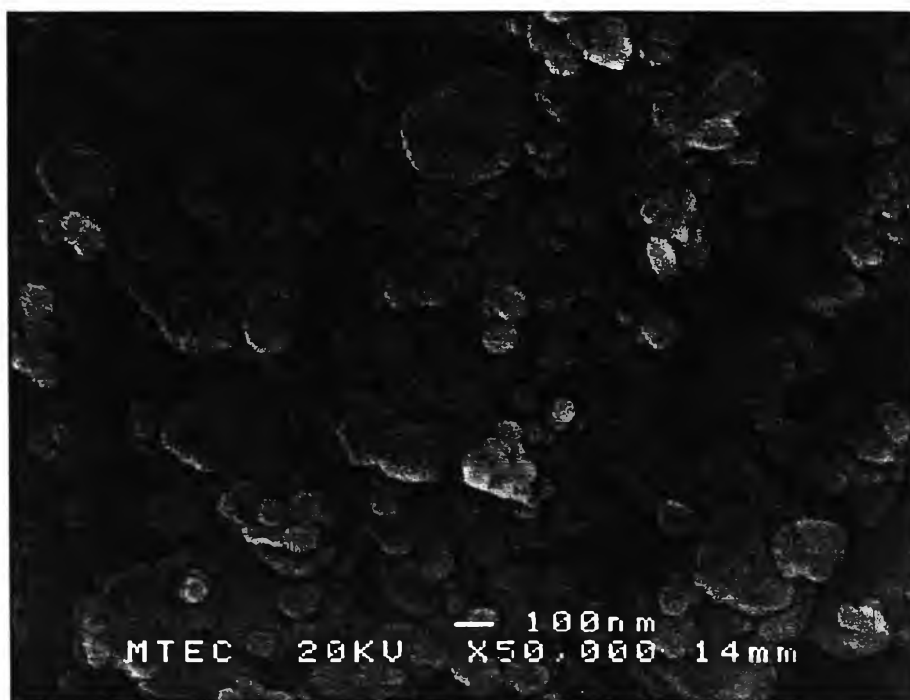
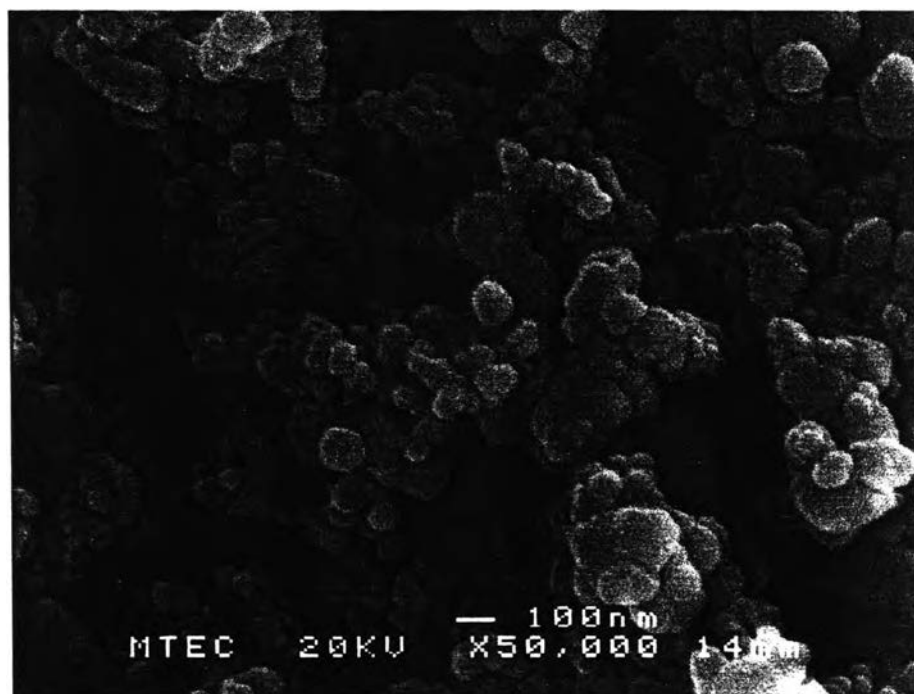
รูปที่ 4.3 ก-ข แสดงลักษณะของอนุภาค SnO_2 บริสุทธิ์และ SnO_2 ที่เติม WO_3 ในปริมาณ 0.1, 0.3, 1.0, 3.0 และ 5 Wt% ตามลำดับโดยแต่ละตัวอย่างจะทำการถ่ายภาพด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนที่กำลังขยาย 50,000 เท่า เมื่อพิจารณารูปที่ 4.3 ก ซึ่งแสดงลักษณะการเรียงตัวของ SnO_2 ซึ่งจะเห็นโครงสร้างที่เรียงตัวกันของกลุ่มอนุภาคที่เกาะตัวกันมีขนาดเล็ก โดยมีขนาดประมาณ 50-200 nm และเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะอนุภาคของตัวอย่างที่เตรียมโดยการเติม WO_3 ปริมาณต่างๆ ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 พบว่าอนุภาคผสม WO_3-SnO_2 (รูปที่ 4.3 ข-ข) จะมีการกระจายตัวที่ดีกว่าอนุภาค SnO_2 บริสุทธิ์ (รูปที่ 4.3 ก) อย่างชัดเจนโดยพบว่าอนุภาค WO_3-SnO_2 แต่ละตัวอย่างที่เตรียมโดยการเปลี่ยนแปลงปริมาณการเติม WO_3 ในช่วง 0.01-5 % จะมีขนาดอนุภาค และการกระจายตัวของขนาดอนุภาคที่ใกล้เคียงกันและมีรูปร่างค่อนข้างกลม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเติม WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 จะมีผลช่วยทำให้วัสดุที่สังเคราะห์ได้มีการกระจายตัวที่ดีไม่เกาะตัวเป็นก้อนนอกจากนี้ยังทำให้ได้อนุภาคที่สังเคราะห์ได้มีลักษณะคล้ายทรงกลม

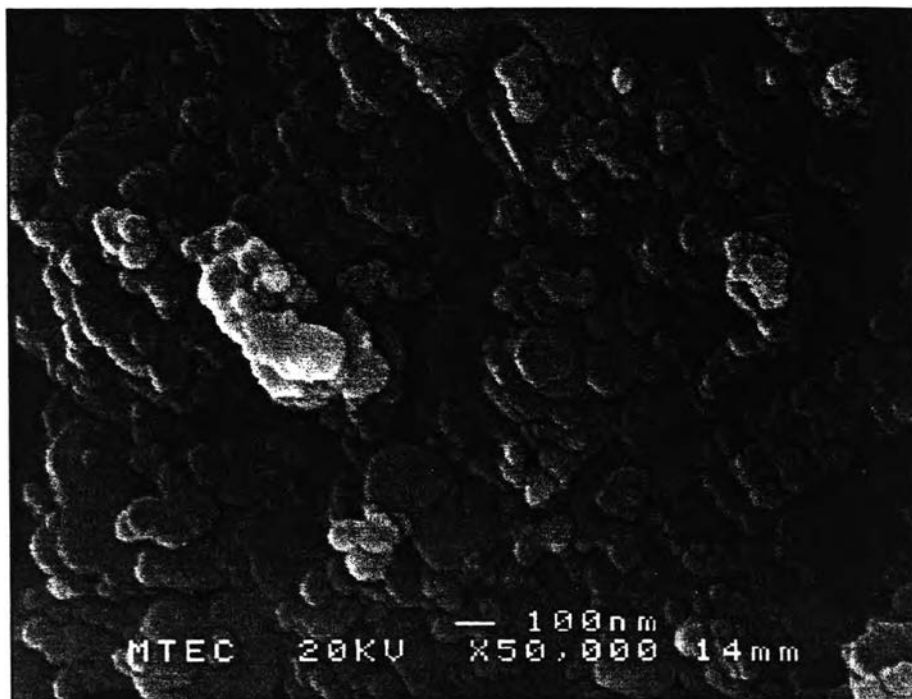
เมื่อพิจารณาอนุภาคผสม WO_3-SnO_2 โดยเปรียบเทียบผลของปริมาณการเติม WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 ในช่วง 0.01-5 % ที่มีต่อลักษณะโครงสร้างทางจุลภาคพบว่าปริมาณการเติม WO_3 จะไม่มีผลมากนักในการทำให้ขนาดของอนุภาค การกระจายตัวของอนุภาค และรูพรุนเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาจากภาพถ่าย SEM แต่ผลของปริมาณ WO_3 ต่อสมบัติอื่นๆ เช่น การเกาะตัวกันของกลุ่มอนุภาค และคุณสมบัติทางไฟฟ้า ซึ่งไม่สามารถชี้ชัดด้วยการพิจารณาจากภาพถ่าย จะต้องใช้เทคนิควิเคราะห์อื่นๆ เช่นการวิเคราะห์พื้นที่ผิวจำเพาะ และการตรวจวัดการตอบสนองต่อแก๊ส เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นซึ่งจะได้พิจารณาจากหัวข้อถัดไป

n) SnO_2 v) 0.01% WO_3 - SnO_2

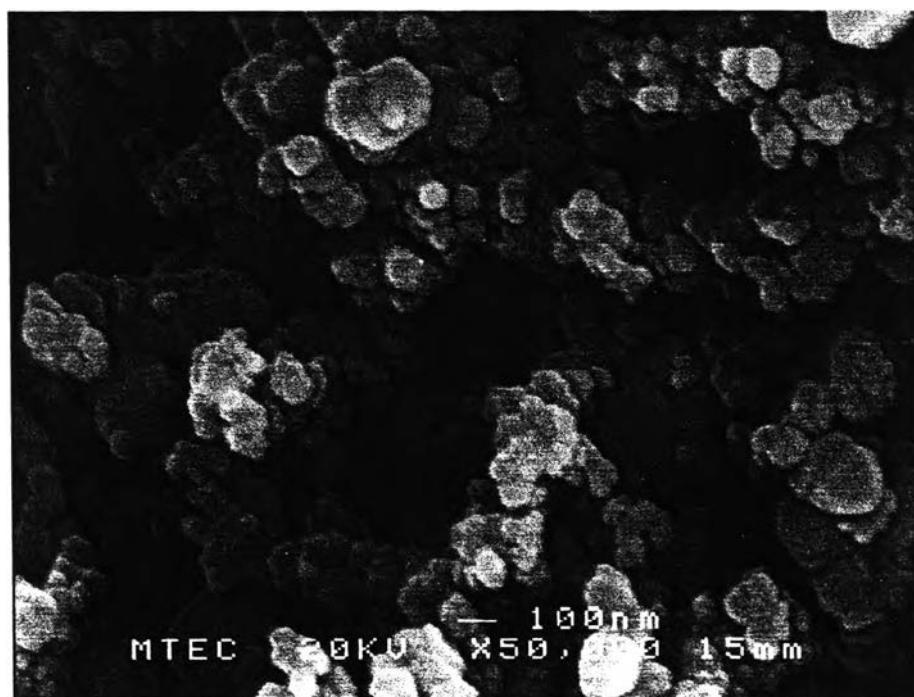
к) 0.05%WO₃-SnO₂г) 0.1%WO₃-SnO₂

g) 0.3%WO₃-SnO₂h) 1%WO₃-SnO₂

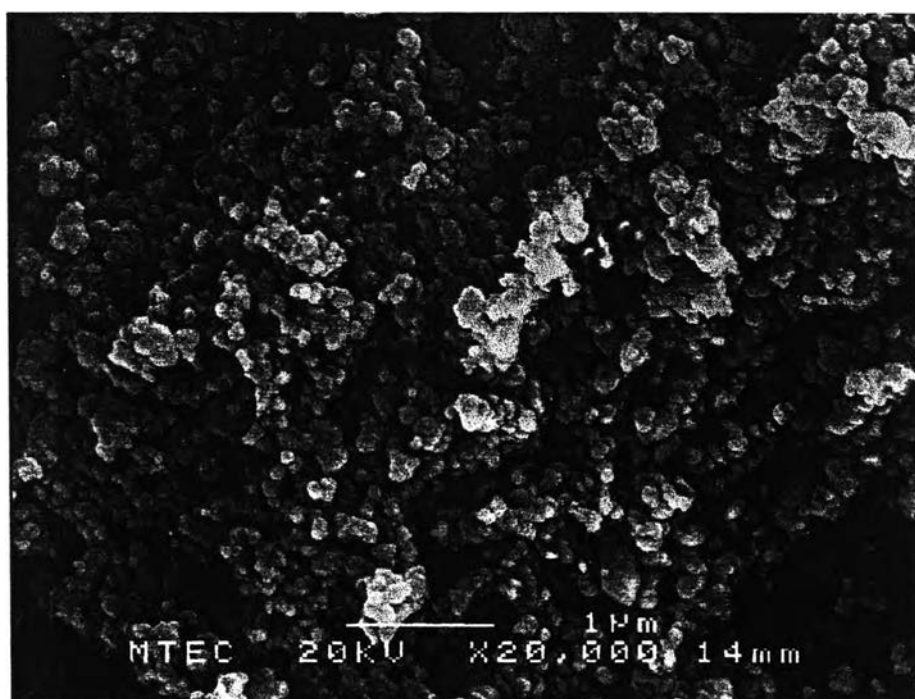
ข) 3%WO₃-SnO₂

ค) 5%WO₃-SnO₂

รูปที่ 4.3 รูปถ่าย SEM ของสาร SnO₂ บริสุทธิ์และสารที่ได้จากการสังเคราะห์โดยการกำหนดเงื่อนไขให้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณของ WO₃ ที่เติมลงไปนโครงสร้างของ SnO₂ เผาที่อุณหภูมิ 500 °C

รูป 4.4 ก แสดงโครงสร้างทางจุลภาคของตัวอย่างที่เตรียมโดยสารผสม $5\% \text{WO}_3$ - SnO_2 เมื่อพิจารณาจากรูปจะไม่สามารถแยกแยะได้ว่า WO_3 มีการกระจายตัวของแต่ละอนุภาคใน SnO_2 อย่างไร ดังนั้นเพื่อให้สามารถพิจารณาถึงลักษณะการกระจายตัวของแต่ละอนุภาคในสารผสมจึงต้องทำการศึกษาจากภาพถ่าย mapping ซึ่งได้จากการถ่ายภาพด้วยเทคนิค SEM ดังแสดงในรูปที่ 4.4 ข-ง ซึ่งจะแสดงลักษณะการกระจายตัวของธาตุ Sn, W และ O ตามลำดับ จากภาพพบว่าธาตุทั้งสามชนิดมีการกระจายตัวที่ดีซึ่งจะเป็นผลดีต่อคุณสมบัติด้านต่างๆ ของหัววัดแก๊สที่ทำการประดิษฐ์ขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบภาพถ่าย SEM ในรูป 4.4 ก. กับภาพถ่าย mapping ของ W ในรูปที่ 4.4 ค. พบว่าอนุภาคของ WO_3 มีการกระจายตัวที่ผิว

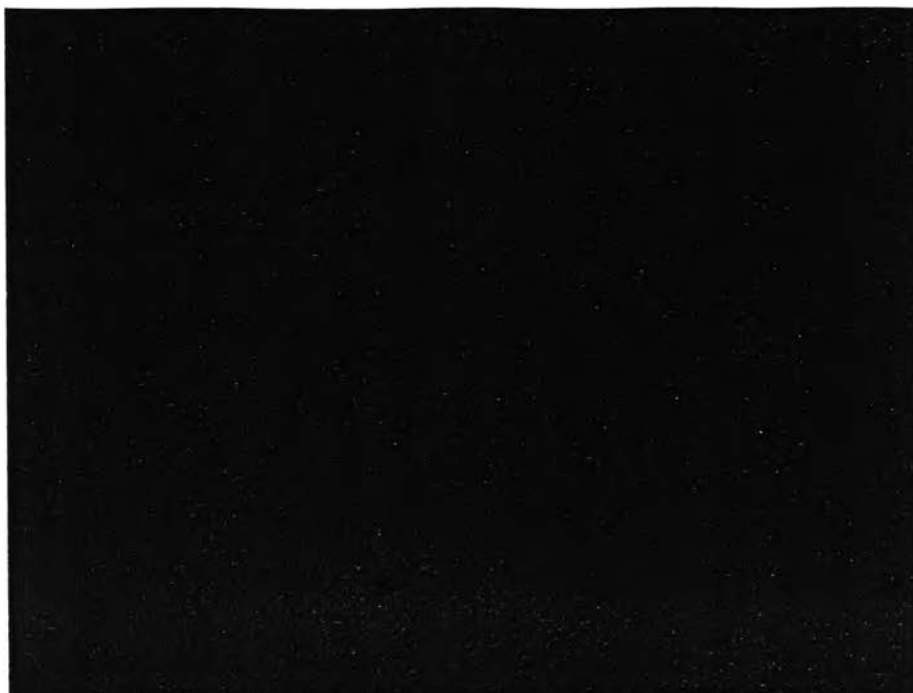
ก) $5\% \text{WO}_3$ - SnO_2

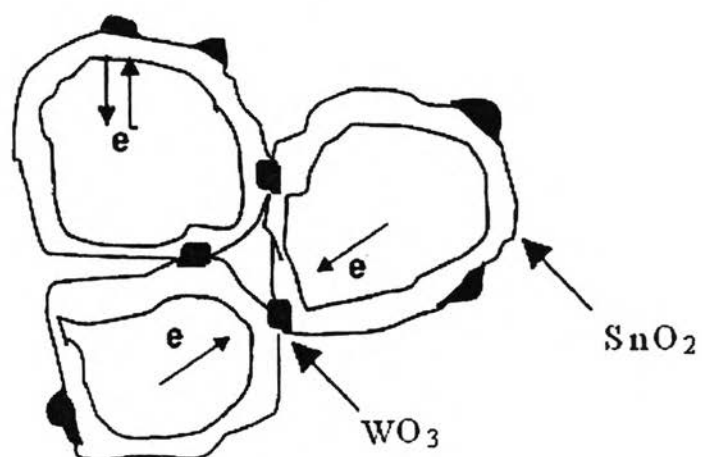
u) Sn

n) W

ง) O

จ)

รูปที่ 4.4 ก) ภาพถ่าย SEM ของ O ข) ภาพถ่าย mapping แสดงการกระจายตัวของอะตอม Sn
 ค) ภาพถ่าย mapping แสดงการกระจายตัวของอะตอม W ง) ภาพถ่าย mapping แสดง
 การกระจายตัวของอะตอม O จ) ภาพวาดแสดงแบบจำลองการกระจายตัวของ WO_3 บน
 พื้นผิวของ SnO_2

จากรูปที่ 4.4 ข-ง ซึ่งเป็นภาพถ่าย mapping แสดงการกระจายตัวของอะตอม Sn W และ O ในองค์ประกอบของหัววัด ซึ่งแสดงให้เห็นการกระจายตัวที่คี่ของแต่ละองค์ประกอบ โดยจากรูปที่ 4.4 ค จะสังเกตเห็นว่าอะตอมของ W จะกระจายตัวบริเวณพื้นผิวของ Sn ซึ่งจะแสดงดังแบบจำลองของการกระจายตัวของ W บนพื้นผิวของ Sn ในรูปที่ 4.4 จ

4.1.3 ผลของปริมาณ WO_3 ในโครงสร้างของ SnO_2 ที่มีต่อค่าพื้นที่ผิวจำเพาะของวัสดุที่ใช้ประดิษฐ์หัววัดแก๊ส

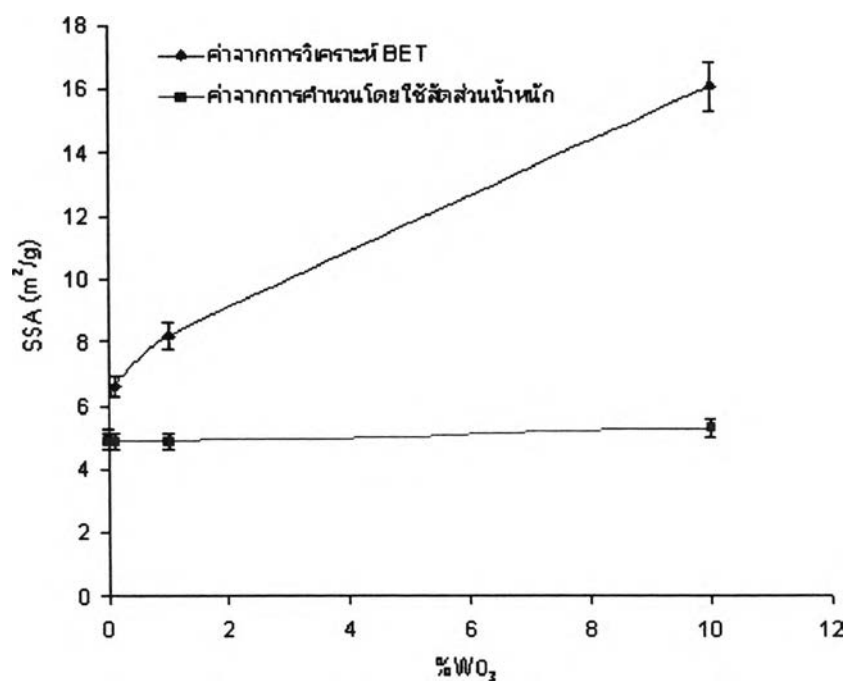
ในส่วนนี้เป็นการศึกษาผลของปริมาณ WO_3 ที่เติมลงไป ในโครงสร้างของ SnO_2 ที่มีต่อค่าพื้นที่ผิวจำเพาะของวัสดุที่ใช้ประดิษฐ์หัววัดแก๊ส โดยจะทำการวิเคราะห์สารตัวอย่างที่มีการเติม WO_3 ปริมาณ 0.01% 0.1% 1% และ 10% โดยน้ำหนักลงไป ในโครงสร้างของ SnO_2 แล้วนำไปเผาที่อุณหภูมิ $500^\circ C$ เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จากนั้นนำสารที่เตรียมได้ไปทำการวัดเปรียบเทียบค่าพื้นที่ผิวจำเพาะ โดยใช้เครื่องวิเคราะห์พื้นที่ผิวและเปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากการคำนวณ โดยใช้อัตราส่วนของน้ำหนักซึ่งผลที่ได้แสดงในตารางที่ 4.2 และรูปที่ 4.5

ผลจากตารางที่ 4.2 และรูปที่ 4.5 พบว่าตัวอย่าง SnO_2 บริสุทธิ์มีค่าพื้นที่ผิวจำเพาะเท่ากับ $4.87 \text{ m}^2/\text{g}$ ส่วน WO_3 บริสุทธิ์จะมีค่าเท่ากับ $8.77 \text{ m}^2/\text{g}$ และเมื่อทำการเพิ่มปริมาณการเติม WO_3 จาก 0.01% เป็น 10% ทำให้ค่าพื้นที่ผิวจำเพาะของวัสดุเพิ่มขึ้นจาก $5.02 \text{ m}^2/\text{g}$ เป็น $16.08 \text{ m}^2/\text{g}$ นั่นคือเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าพื้นที่ผิวจำเพาะที่ได้จากการคำนวณโดยสมมติว่าทั้ง WO_3 และ SnO_2 ผสมกันเป็นลักษณะที่เป็นคอมโพสิต (composite) โดยคำนวณจากสัดส่วนน้ำหนักของ WO_3 ใน SnO_2 กับค่าพื้นที่ผิวจำเพาะที่ได้จากการวัดจริง พบว่าค่าที่ได้จากการวัดจริงมีค่าสูงกว่าค่าที่ได้จากการคำนวณมากซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเติม WO_3 ลงไปใน SnO_2 นั้น WO_3 ไม่ได้กระจายตัวใน SnO_2 ในลักษณะที่เป็นคอมโพสิต แต่น่าจะกระจายตัวตามขอบเกรนโดยอาจจะทำหน้าที่เป็นตัวหน่วงการโตของเกรน (grain growth inhibitor) ซึ่งทำให้อัตราการโตของเกรนลดลง นอกจากนี้ยังอาจทำหน้าที่ช่วยลดการเกาะตัวเป็นก้อนของอนุภาค SnO_2 ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ผิวจำเพาะของวัสดุมีค่าเพิ่มขึ้นตามปริมาณ WO_3 ที่เติมลงไป ในโครงสร้าง ซึ่งภาพถ่าย SEM ในรูปที่ 4.3 สอดคล้องกับสมมติฐานนี้เนื่องจากในตัวอย่างที่มีการเติม WO_3 ลงไปมีการเกาะตัวกันของอนุภาคน้อยกว่าตัวอย่างที่เป็น SnO_2 บริสุทธิ์

ตารางที่ 4.2 ผลของปริมาณ WO_3 ที่เติมลงไปโครงสร้าง SnO_2 ที่มีต่อค่าพื้นที่ผิวจำเพาะของสาร

ตัวอย่าง	พื้นที่ผิวจำเพาะ(m^2/g)จากการคำนวณโดยใช้สัดส่วนน้ำหนัก	พื้นที่ผิวจำเพาะ(m^2/g)จากการวิเคราะห์ BET
WO_3^*	-	8.77
SnO_2	-	4.87
0.01% WO_3 - SnO_2	4.874	5.02
0.1% WO_3 - SnO_2	4.878	6.62
1% WO_3 - SnO_2	4.913	8.20
10% WO_3 - SnO_2	5.264	16.08

* จากเอกสารอ้างอิงที่ 56

รูปที่ 4.5 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณ WO_3 และพื้นที่ผิวจำเพาะของสาร

4.1.4 ผลของเงื่อนไขในการเผาที่มีต่อลักษณะโครงสร้างทางจุลภาคของอนุภาคนาโน

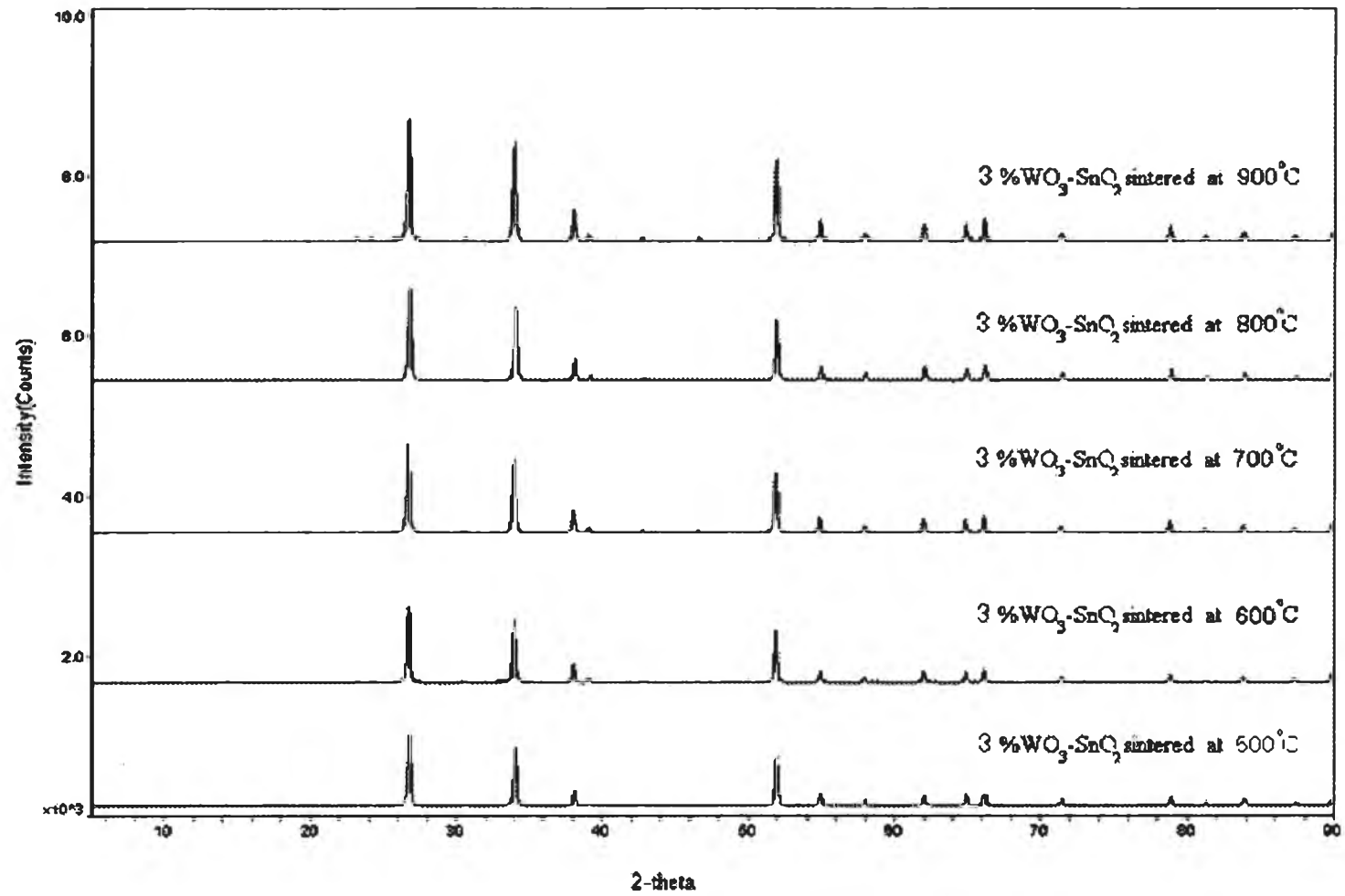
WO_3-SnO_2

รูปที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบแถบการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ ของ $3\%WO_3-SnO_2$ ที่ทำการเผาในช่วงอุณหภูมิ $500 - 900^\circ C$ เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จากการพิจารณารูปแบบการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ปรากฏว่า ไม่พบพีคที่เป็นเฟสขององค์ประกอบใหม่ซึ่งอาจเกิดจากปฏิกิริยาระหว่าง WO_3 และ SnO_2 เกิดขึ้น ซึ่งอาจมาจากสาเหตุสองประการคือ การเผาสารที่อุณหภูมิต่ำเกินไป และปริมาณของ WO_3 มีค่าน้อยเกินไปซึ่งพบว่าที่ตำแหน่ง 2θ ประมาณ 23.3, 24.1 และ 30.7 องศา ซึ่งเป็นตำแหน่งพีคการเลี้ยวเบนหลักของ WO_3 พบว่าจะมีพีคที่มีความสูงไม่ชัดเจนซึ่งสาเหตุเกิดจากปริมาณ WO_3 ที่เติมลงไปในการสร้างของ SnO_2 มีค่าน้อยเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณของ SnO_2 ดังนั้นเพื่อขจัดข้อสงสัยเกี่ยวกับการเกิดเฟสขององค์ประกอบใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ จึงทำการศึกษาตัวอย่างที่ทำการเตรียมโดยการเพิ่มปริมาณ WO_3 เป็น 20% และทำการเพิ่มอุณหภูมิการเผาเป็น $1,000^\circ C$ ดังแสดงไว้ในรูปที่ 4.9

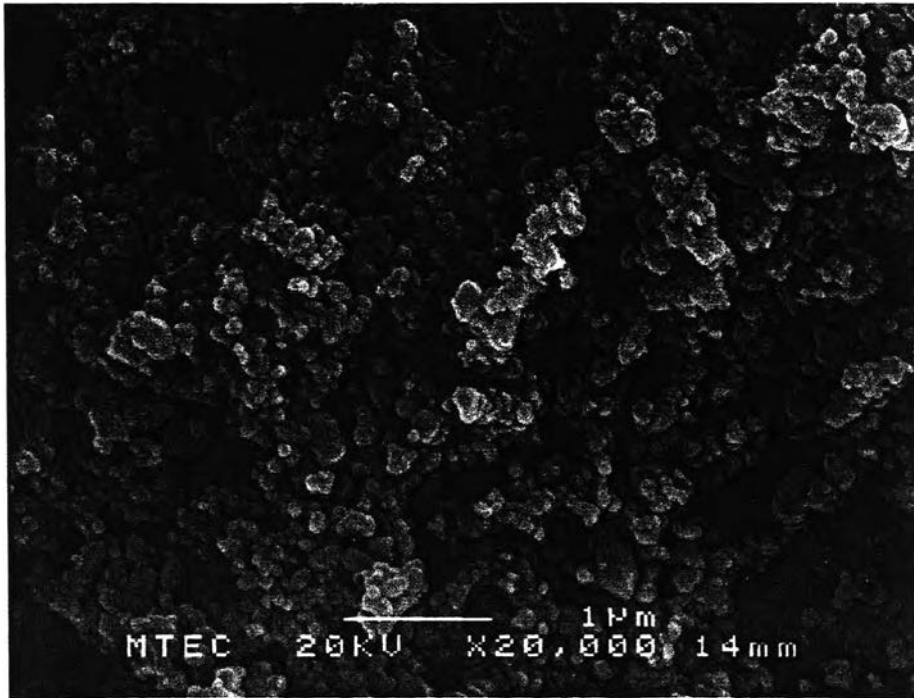
จากผลการวิเคราะห์เฟสสำหรับตัวอย่างที่ทำการเจือด้วย $3\% WO_3$ และทำการเผาในช่วงอุณหภูมิ $500-900^\circ C$ ในรูปที่ 4.6 พบว่าความสูงของพีคการเลี้ยวเบนจะมีความสูงค่อยๆเพิ่มขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นว่าปริมาณความเป็นผลึกของ SnO_2 จะค่อยๆเพิ่มขึ้นเมื่อเผาในช่วงอุณหภูมิ $500-900^\circ C$ และเมื่อ พิจารณารูปที่ 4.7 และรูปที่ 4.8 ซึ่งแสดงลักษณะโครงสร้างทางจุลภาคและแผนภาพแสดงการเปรียบเทียบขนาดเกรนของตัวอย่าง $3\%WO_3$ ที่ทำการเผาในช่วงอุณหภูมิ $500-900^\circ C$ ซึ่งพบว่าขนาดของเกรนจะมีค่าเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่ออุณหภูมิการเผาเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับรูปที่ 4.6

รูปที่ 4.9 แสดงพีคการเลี้ยวเบนจากรังสีเอกซ์ และ ลักษณะ โครงสร้างทางจุลภาคของตัวอย่าง $20\% WO_3$ ซึ่งเผาที่อุณหภูมิ $1,000^\circ C$ ซึ่งจะพบว่าความสูงของพีคที่ตำแหน่ง 2θ ประมาณ 23.3, 24.1 และ 30.7 องศา ซึ่งเป็นตำแหน่งพีคการเลี้ยวเบนหลักของ WO_3 จะมีความสูงที่ชัดเจนและยังคงไม่พบพีคของสารประกอบใหม่ซึ่งอาจเกิดจากปฏิกิริยาระหว่าง WO_3 และ SnO_2 ซึ่งเป็นการยืนยันว่าไม่พบเฟสใหม่ของสารประกอบใหม่ซึ่งอาจเกิดจากปฏิกิริยาระหว่าง WO_3 และ SnO_2 ถึงแม้จะทำการเพิ่มอุณหภูมิการเผาและปริมาณการเติมสาร WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2

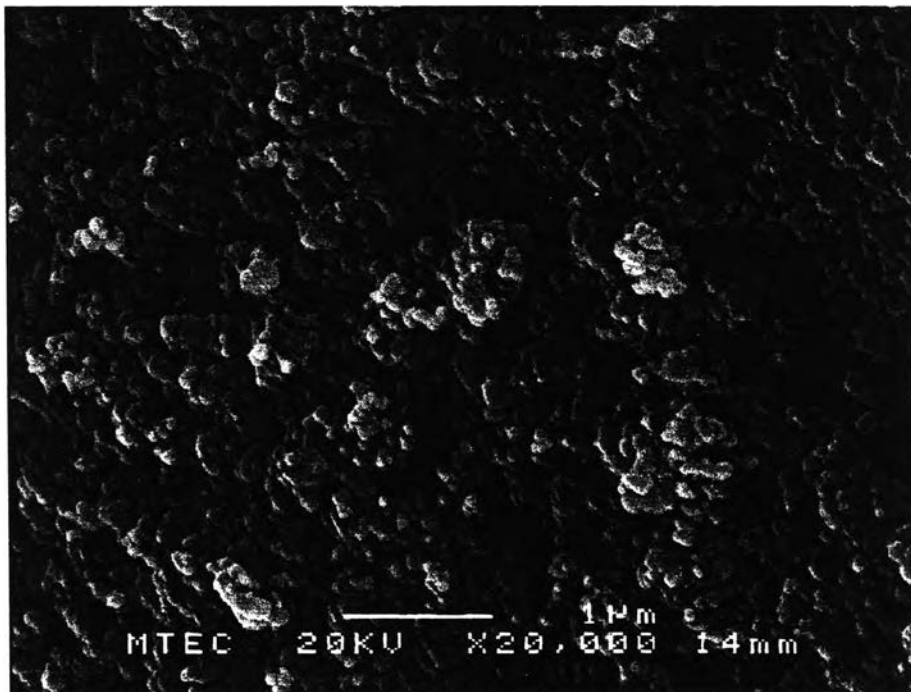

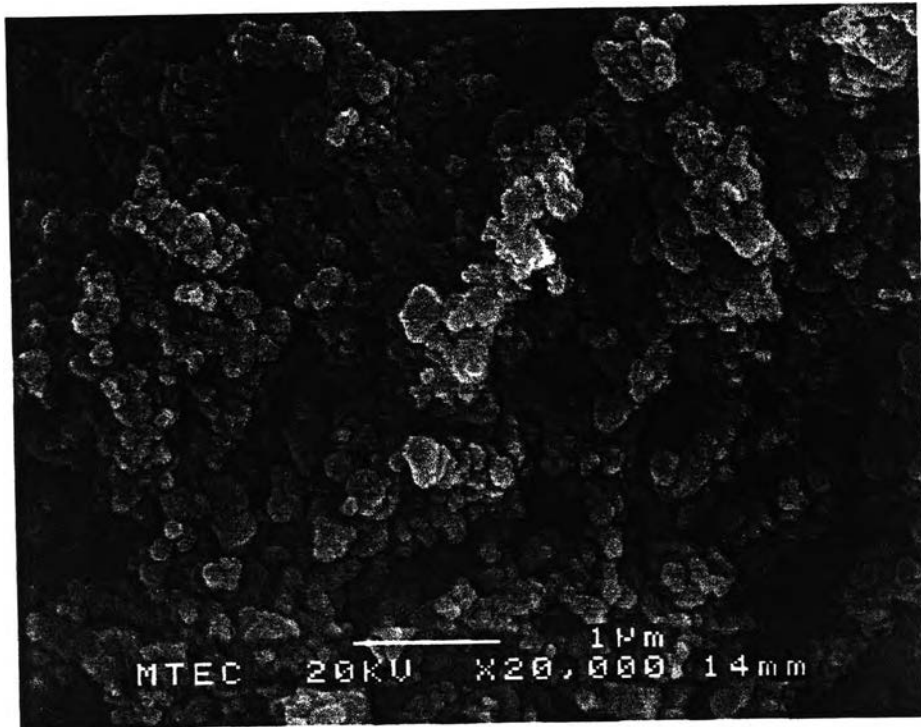
รูปที่ 4.6 แถบการเลี้ยวเบนจากรังสีเอกซ์ ของ 3%WO₃-SnO₂ ที่ทำการเผาในช่วงอุณหภูมิ 500- 900°C เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

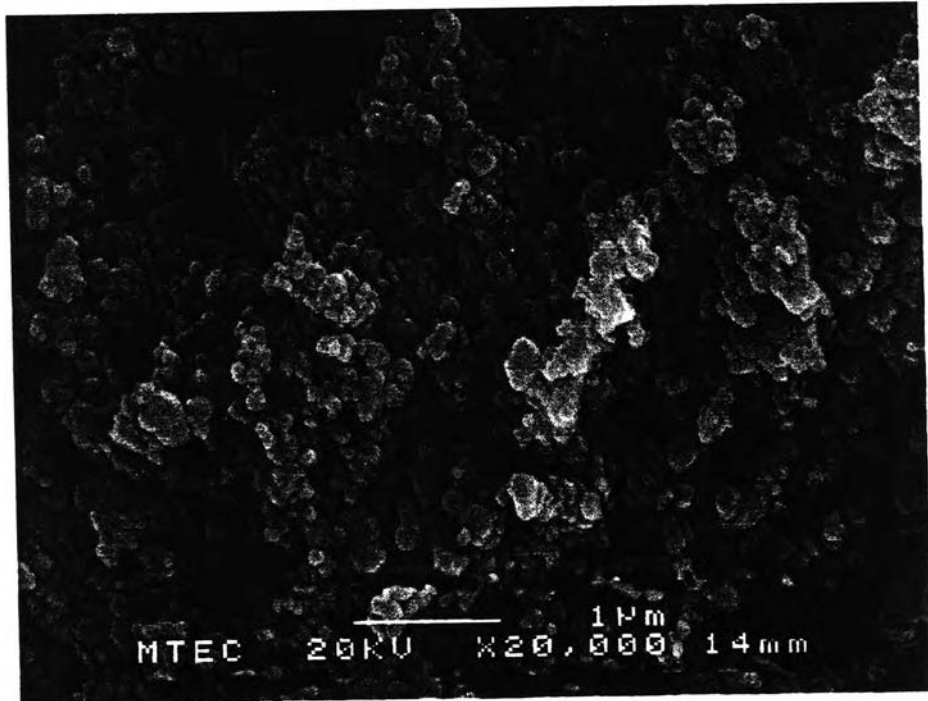
ก) 3%WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 500°C

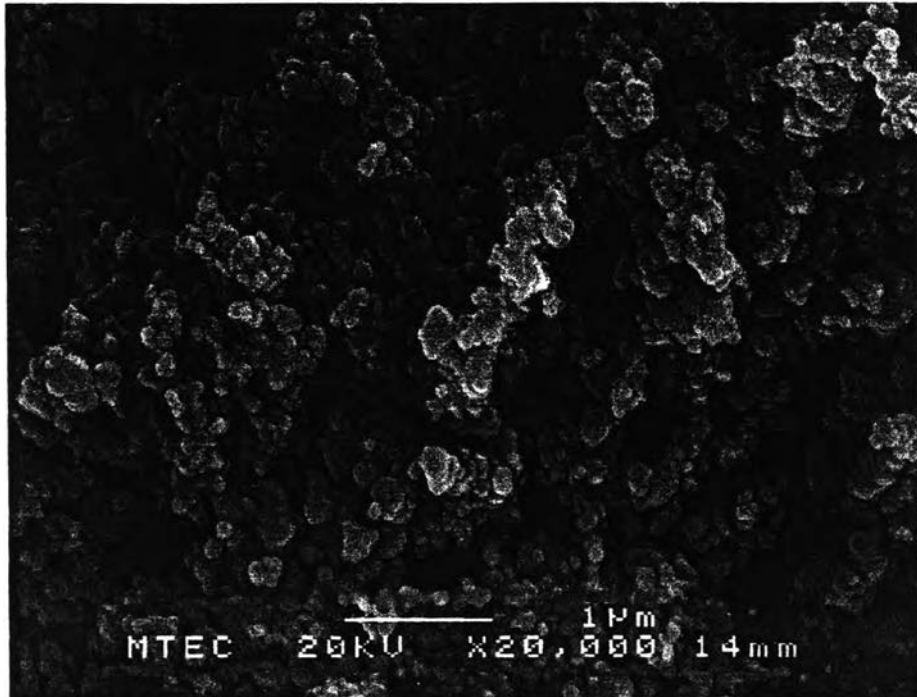
ข) 3%WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 600°C

ค) 3% WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 700°C

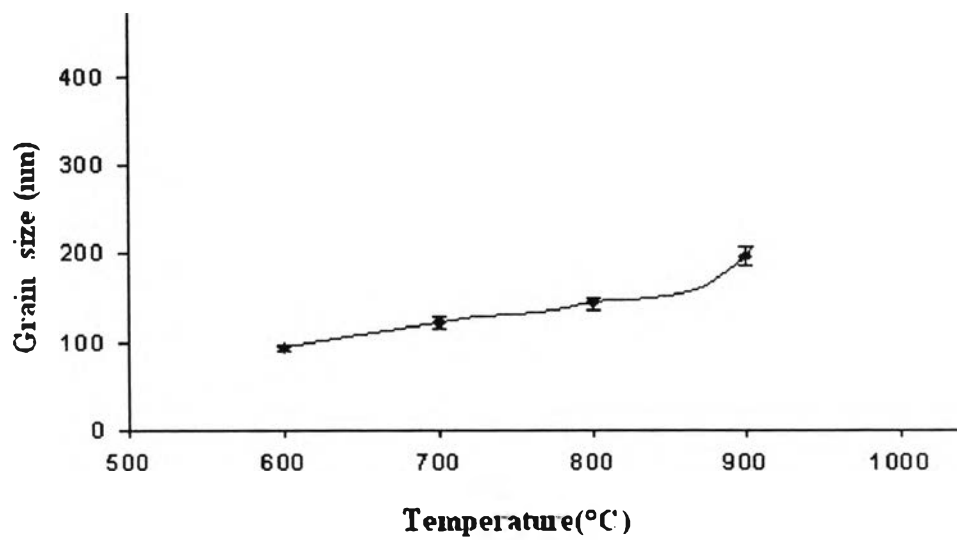

ง) 3%WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 800°C

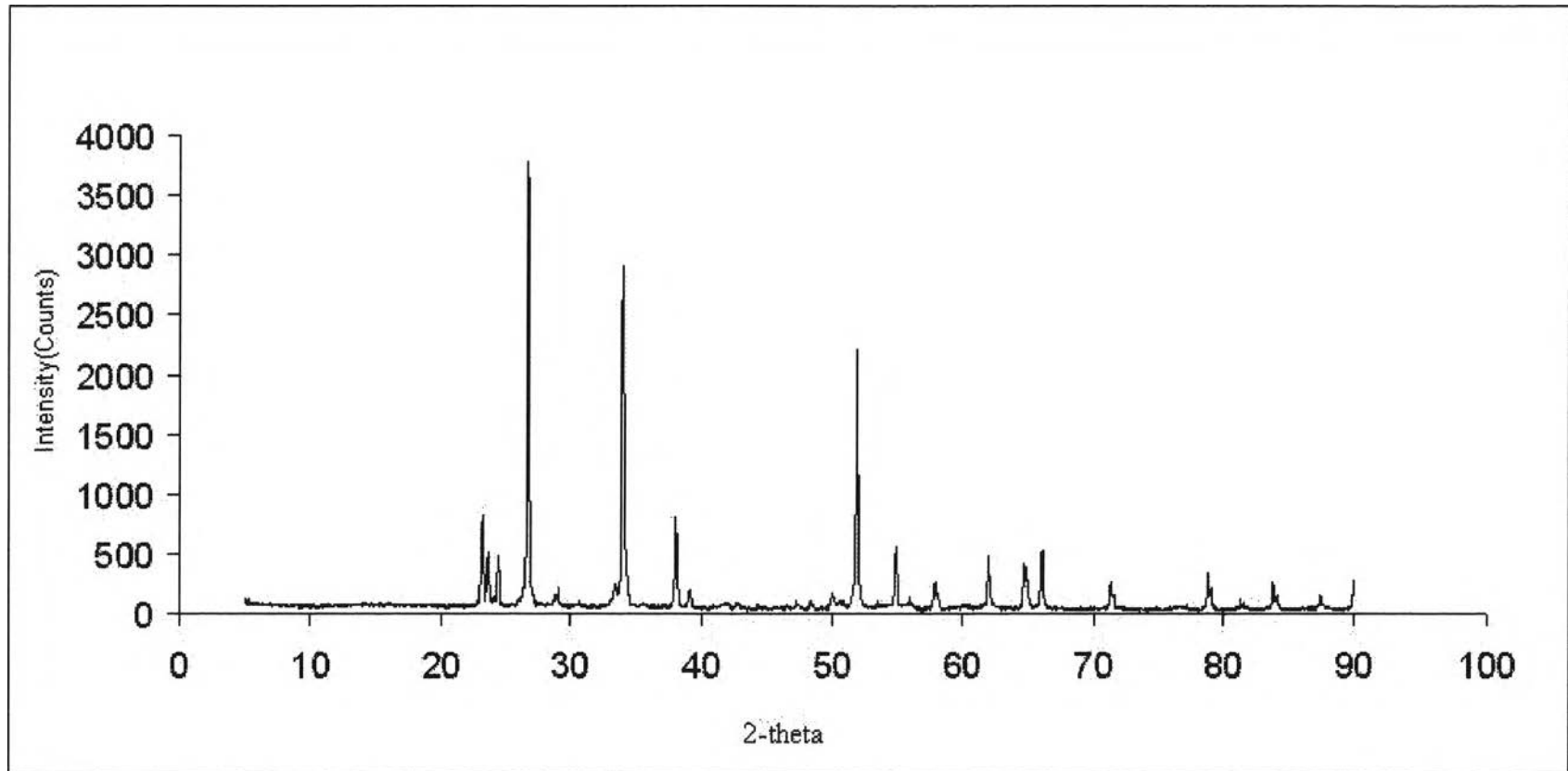

จ) 3%WO₃-SnO₂ เผลาที่อุณหภูมิ 900°C

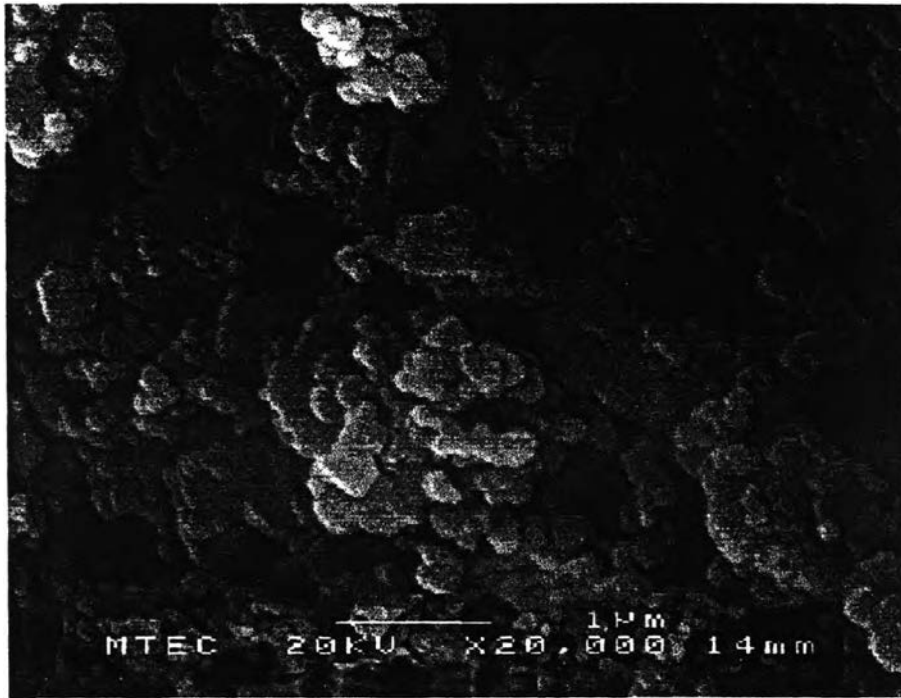
รูปที่ 4.7 รูปถ่าย SEM ของตัวอย่าง 3%WO₃-SnO₂ ที่เผาในช่วงอุณหภูมิ 500-900°C

รูปที่ 4.8 แผนภาพแสดงการเปรียบเทียบขนาดของเกรนที่เผาในช่วงอุณหภูมิ 600-900°C

ก) แถบการเลี้ยวเบนจากรังสีเอกซ์ ของ $20\% \text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ที่ทำการเผาที่อุณหภูมิ $1,000^\circ\text{C}$ เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

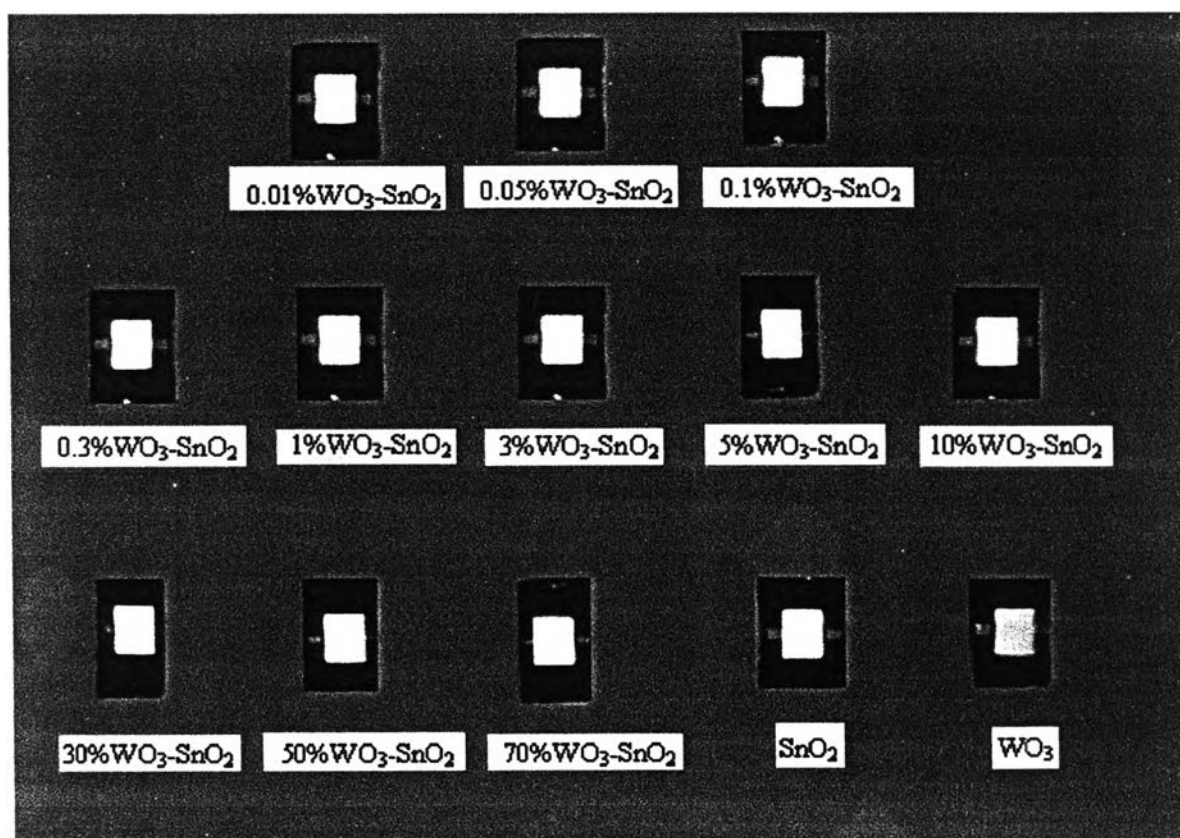
ข) 20 %WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 1,000°C

รูปที่ 4.9 ก) แถบการเลี้ยวเบนจากรังสีเอกซ์ ของ 20%WO₃-SnO₂ ที่ทำการเผาในช่วงอุณหภูมิ 500 และ 1,000°C เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ข) แสดงรูปถ่าย SEM ของ 20%WO₃-SnO₂ เฝ้าที่อุณหภูมิ 1,000°C

4.2 ลักษณะการตอบสนองของหัววัดแก๊สที่ประดิษฐ์จากอนุภาคนาโน $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$

4.2.1 ลักษณะการตอบสนองของหัววัดแก๊สเอทิลีน

รูปที่ 4.10 แสดงลักษณะหัววัด $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ที่ทำการเตรียมโดยการนำเอาผง $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ที่ถูกเตรียมโดยใช้เงื่อนไขต่างๆ มาทำให้อยู่ในรูปของหมึกพิมพ์โดยการผสมผงของ $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ กับสารตัวพา (vehicle) ซึ่งเตรียมจากสารเอทิลเซลลูโลส (ethylcellulose) ในตัวทำละลายเทอร์พีนอล (terpineol) ในอัตราส่วน 1:9 โดยอัตราส่วนของผง $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ต่อสารตัวพาจะเท่ากัน 2:1 โดยสารที่ได้จะถูกนำมาบดผสมให้เข้ากัน โดยต้องมีการควบคุมตัวแปรต่างๆ ให้เหมาะสม และทำการขึ้นรูปโดยวิธีพิมพ์สกรีนซึ่งหัววัดแก๊สที่ประดิษฐ์ขึ้นจะมีขนาด 3×4 มิลลิเมตร

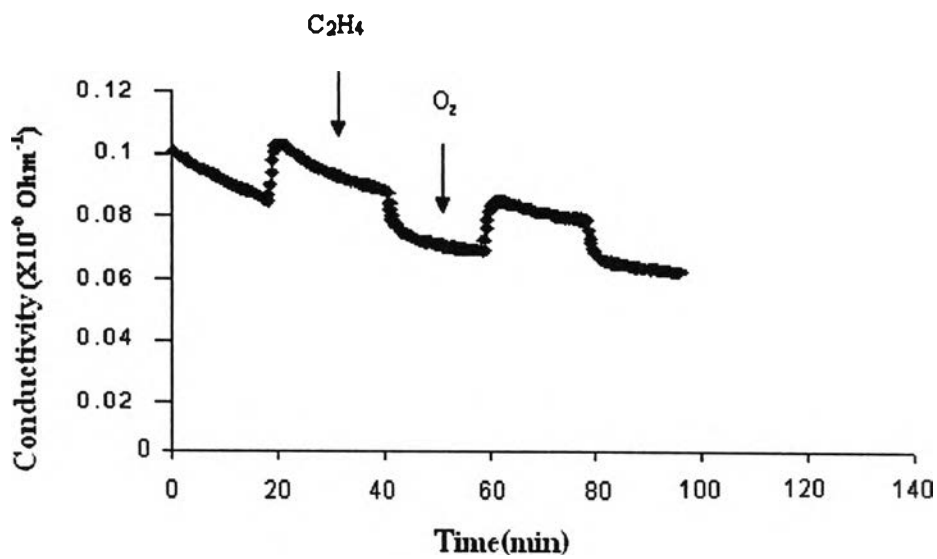
รูปที่ 4.10 หัววัด $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ที่ทำการขึ้นรูปโดยวิธีพิมพ์สกรีน

รูปที่ 4.11 ก และ ข แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าของหัววัดแก๊สเอทิลีนที่เตรียมจากสาร WO_3 และ SnO_2 บริสุทธิ์ โดยหัววัดแก๊สที่ประจุสูงขึ้นจะถูกทดสอบการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีน โดยจะทำการศึกษาจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่าสภาพความนำไฟฟ้าที่ตกคล่อมหัววัดแก๊ส ในสภาวะบรรยากาศปกติและสภาวะบรรยากาศของแก๊สเอทิลีนสลับกัน เมื่อพิจารณารูปที่ 4.11 ก และ ข พบว่าจะมีระดับการเปลี่ยนแปลงค่าความนำอยู่สองระดับคือที่ระดับค่าความนำไฟฟ้าต่ำกว่าซึ่งจะเป็นค่าความนำที่สภาวะบรรยากาศปกติ (มี O_2 สูง) โดยในสภาวะนี้อิเล็กตรอนอิสระที่ปกคลุมพื้นผิวของ WO_3 และ SnO_2 จะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนกลายเป็น O_2^- หรือ O^- ซึ่งจะมีผลทำให้ค่า ค่าแรงศักย์ขอตัดที่ซึ่งปรากฏที่รอยต่อระหว่างเกรนมีค่าสูงขึ้นโดยค่าแรงศักย์ขอตัดก็จะคอยขัดขวางการเคลื่อนที่ผ่านระหว่างเกรนของอิเล็กตรอนอิสระและเมื่อกำแพงศักย์ขอตัดมีค่าสูงขึ้นโอกาสที่อิเล็กตรอนอิสระจะกระโดดข้ามกำแพงศักย์เพื่อผ่านไปยังอีกเกรนหนึ่งจึงมีน้อยลงดังนั้นจึงมีผลทำให้ค่าสภาพความนำไฟฟ้าในสภาวะนี้มีค่าต่ำ ส่วนในระดับที่มีค่าความนำไฟฟ้าสูงกว่าจะเป็นสภาวะบรรยากาศของแก๊สเอทิลีน โดยในสภาวะนี้แก๊สเอทิลีนจะเข้าไปดึงออกซิเจนที่ดูดซับอยู่บริเวณพื้นผิวของ WO_3 และ SnO_2 ออกไปทำให้ออกซิเจนที่ถูกดูดซับที่บริเวณพื้นผิวลดลงและจะส่งผลให้ค่าแรงศักย์ขอตัดมีค่าต่ำซึ่งทำให้โอกาสที่อิเล็กตรอนอิสระจะกระโดดข้ามกำแพงศักย์เพื่อผ่านไปยังอีกเกรนหนึ่งจึงมีมากขึ้นส่งผลทำให้ค่าสภาพความนำไฟฟ้ามีค่าเพิ่มขึ้น และจากรูปที่ 4.11 ก จะพบว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของค่าความนำไฟฟ้ามีแนวโน้มลาดเอียงลงเมื่อเวลาเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลเกิดจากเส้นฐาน (base line) ซึ่งคือค่าต่ำสุดที่ใช้ในการอ้างอิงการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าของหัววัดไม่ว่าจะครั้งก่อนทำการวัดการตอบสนองของหัววัดแก๊สจะต้องทำการเปิดระบบวัดไว้ที่อุณหภูมิการใช้งานที่ต้องการตรวจวัดเป็นเวลาอย่างน้อย 2 ชั่วโมงเพื่อให้หัววัดเกิดความเสถียรภาพก่อนที่จะทำการวัดถ้าหัววัดยังไม่เสถียรจะทำให้ทุกครั้งที่ทำการตรวจวัดแก๊สจะทำให้เส้นกราฟลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่าความนำไฟฟ้าจะมีแนวโน้มลาดเอียงลง

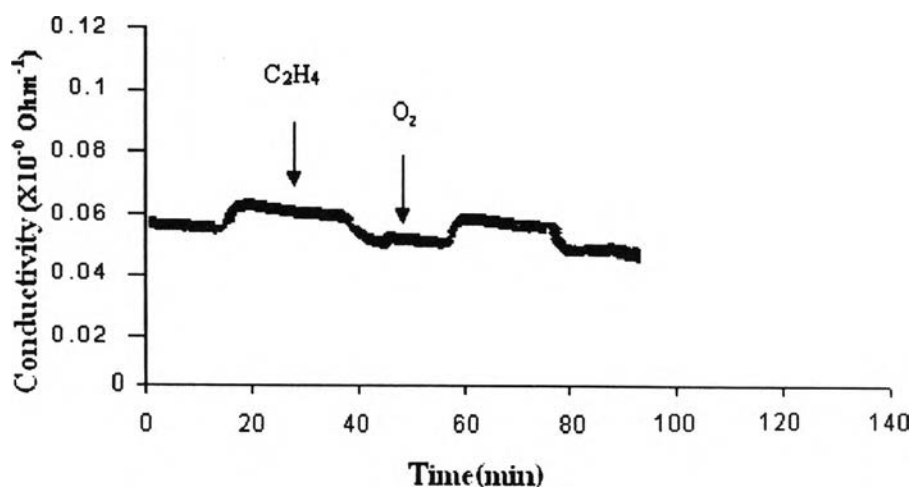
จากแผนภาพแสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าของหัววัดแก๊สเอทิลีนของสาร WO_3 และ SnO_2 บริสุทธิ์ เมื่อนำเอาค่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นไปหาความสัมพันธ์โดยใช้สมการที่ (3.1) เพื่อหาค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนดังกล่าวความสัมพันธ์ $S = \frac{R_a - R_g}{R_g}$ เมื่อ R_g คือค่าความต้านทานไฟฟ้าของหัววัดในสภาวะบรรยากาศตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนซึ่งจะสามารถหาได้จากส่วนกลับของค่าความนำไฟฟ้าในสภาวะบรรยากาศปกติ และ R_a คือค่าความต้านทานไฟฟ้าในสภาวะบรรยากาศของแก๊สเอทิลีนซึ่งจะเป็นส่วนกลับของค่าความนำไฟฟ้าในสภาวะเอทิลีนโดยผลที่ได้จากรูปที่ 4.11 ค คือแผนภูมิเปรียบเทียบค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของสาร SnO_2 และ WO_3 บริสุทธิ์ พบว่า SnO_2 มีค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนสูงกว่า WO_3 อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ควรที่จะเลือกใช้ SnO_2 เป็นวัสดุพื้นฐาน

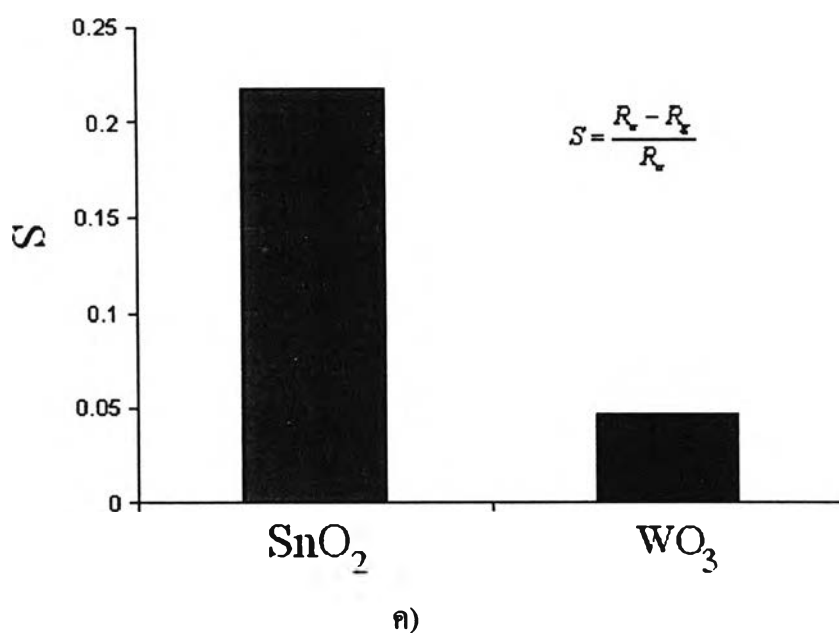
ในการประดิษฐ์หัววัดแก๊สเอทิลีน และใช้ WO_3 เป็นสารที่ใช้เติมลงไปโครงสร้างของ SnO_2 เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติทางไฟฟ้าให้ดีขึ้น

ก)

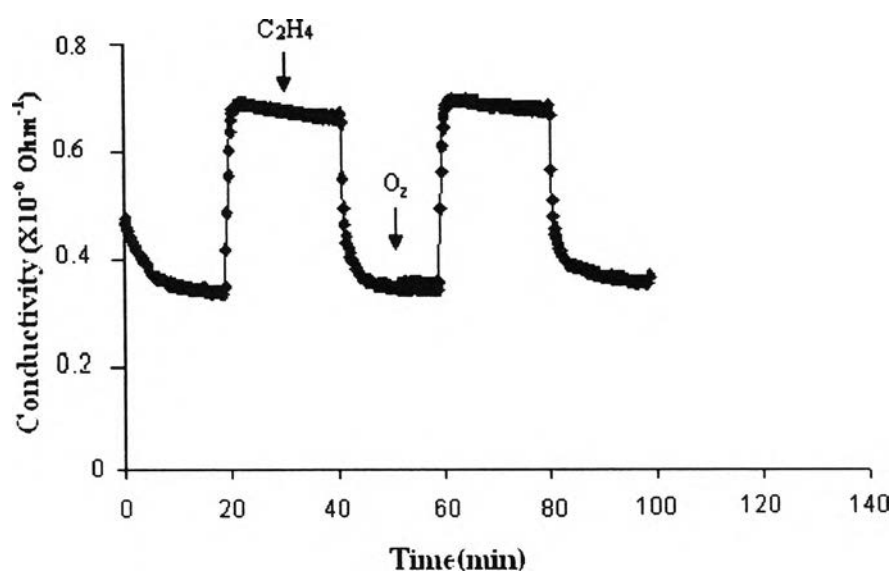

ข)

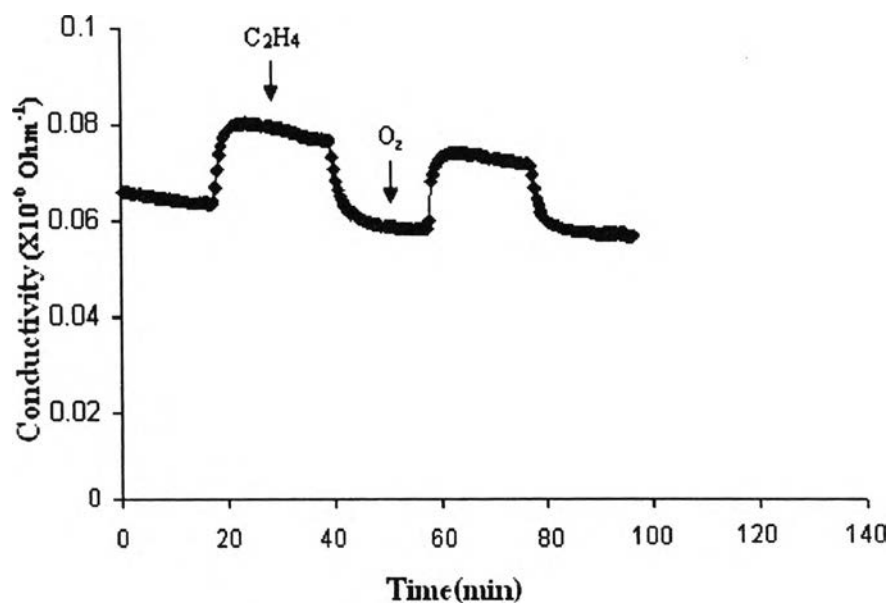
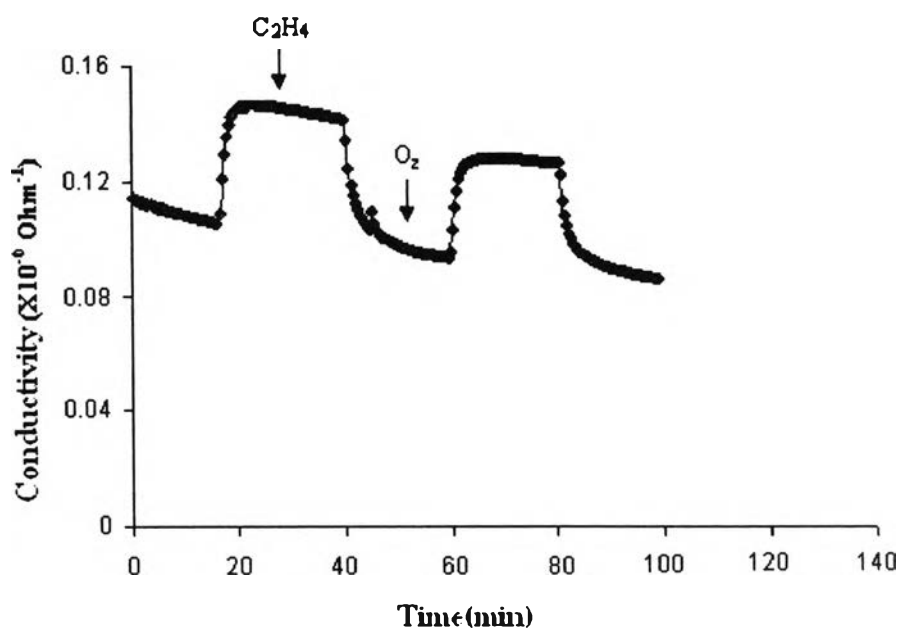

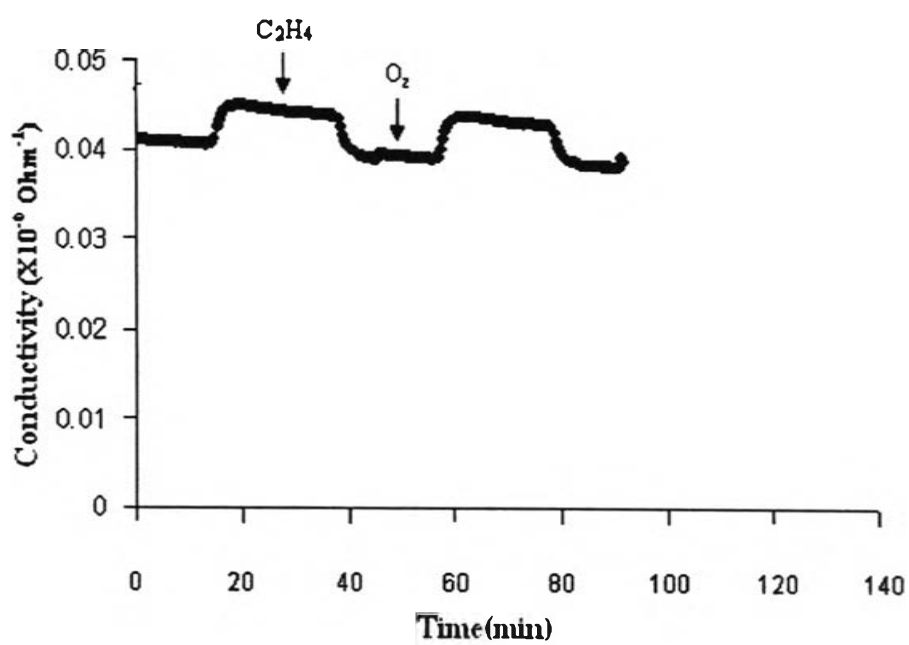
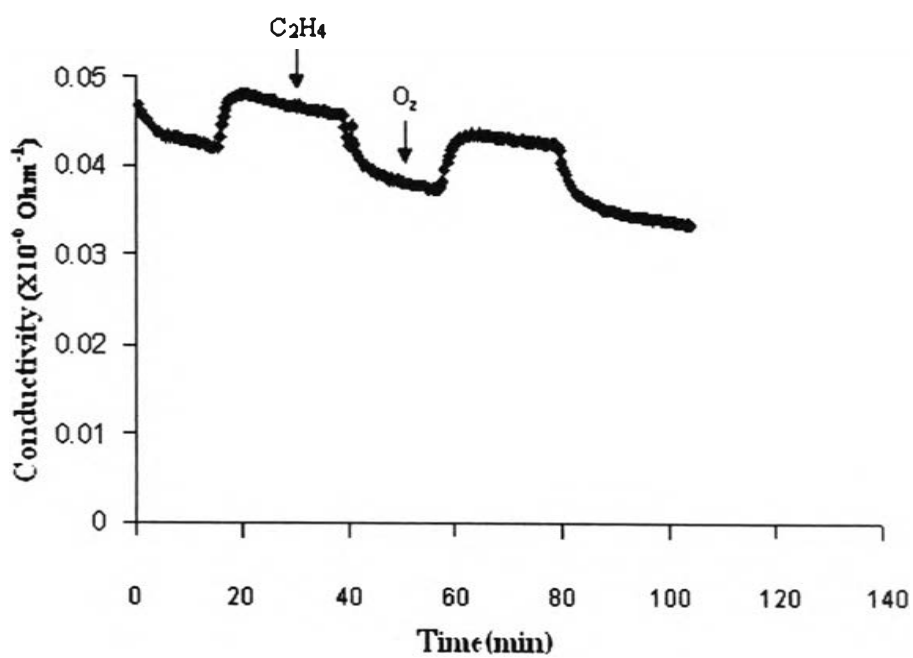
รูปที่ 4.11 ก)-ข) แสดงแผนภาพลักษณะการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนและ ค) แผนภูมิเปรียบเทียบค่าความไวระหว่าง SnO₂ และ WO₃

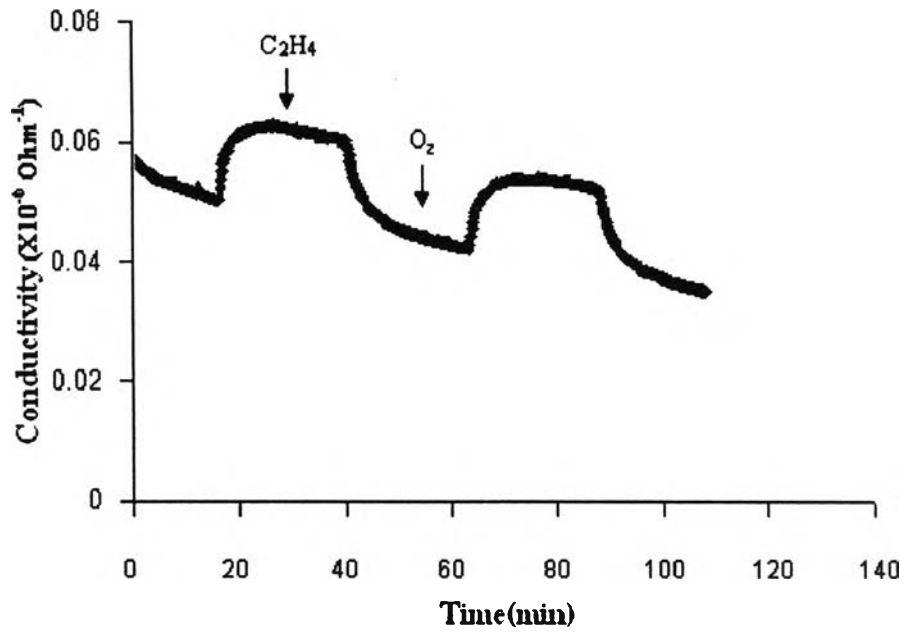
รูปที่ 4.12 ก-จ เป็นแผนภาพแสดงลักษณะการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนที่ความเข้มข้น 6 ppm ของหัววัดแก๊ส ที่มีการเติม WO₃ ในปริมาณต่างๆ ในโครงสร้างของ SnO₂ ที่อุณหภูมิการใช้งานเท่ากับ 300°C โดยทำการเปลี่ยนสถานะการตรวจวัดแก๊สระหว่างบรรยากาศแก๊สออกซิเจนและบรรยากาศแก๊สเอทิลีน ทุกๆ 20 นาที พบว่าหัววัดแก๊สมีการตอบสนองที่ดีต่อแก๊สเอทิลีนโดยพิจารณาจากความแตกต่างของค่าความนำไฟฟ้าระหว่างสถานะการตรวจวัดแก๊สทั้งสองสถานะซึ่งมีระดับที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ก) 0.01%WO₃-SnO₂

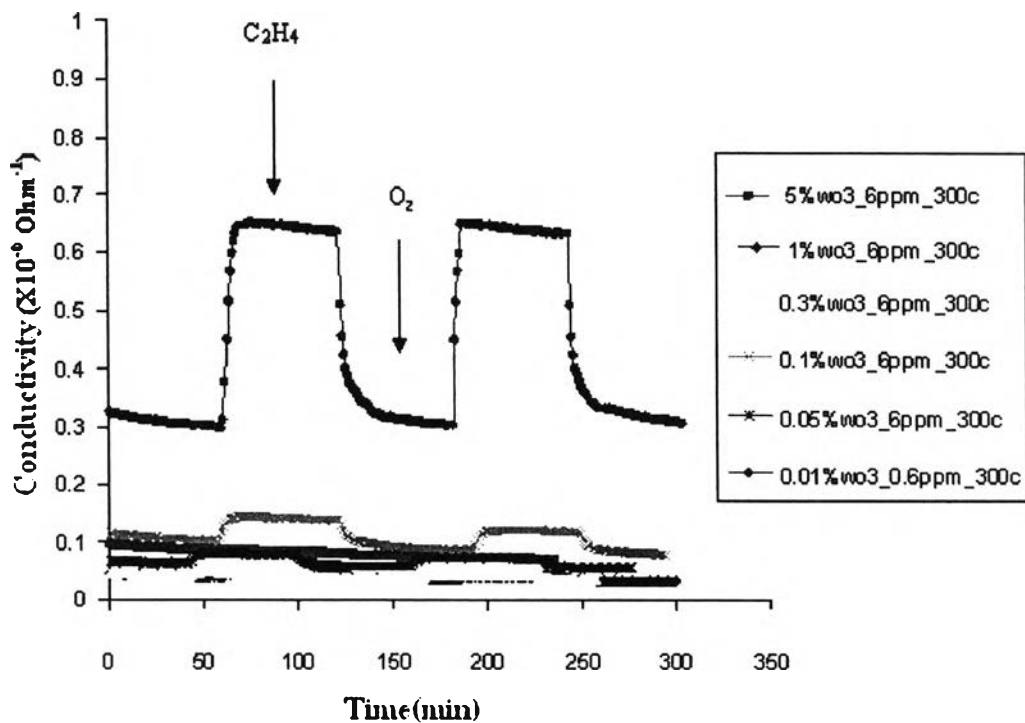
v) 0.05% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ vi) 0.1% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$

d) 0.3% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ e) 1% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$

จ) 5%WO₃-SnO₂

รูปที่ 4.12 การตอบสนองของหัววัดแก๊สเอทิลีนที่เติม WO₃ ในปริมาณ 0.01-5% โดยน้ำหนัก (ความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนเท่ากับ 6 ppm และอุณหภูมิใช้งานเท่ากับ 300°C)

รูปที่ 4.13 แสดงการเปรียบเทียบค่าความนำไฟฟ้าของตัวอย่างหัววัดที่ทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการเจือ WO₃ ลงไปในโครงสร้างของ SnO₂, เหนือที่อุณหภูมิ 500°C และที่อุณหภูมิใช้งานเท่ากับ 300°C

รูปที่ 4.13 เป็นแผนภาพแสดงการเปรียบเทียบลักษณะการตอบสนองต่อแก๊สเอทีลิน และ ตารางที่ 4.3 แสดงค่าความนำไฟฟ้าที่สลับสถานะการตรวจวัดระหว่างบรรยากาศแก๊สออกซิเจน และบรรยากาศแก๊สเอทีลิน (6 ppm) ของตัวอย่างหัววัดที่ทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการเจือ WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 ในช่วง 0.01-3 % WO_3

จากตารางและแผนภาพพบว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่าความนำไฟฟ้าของตัวอย่างที่ทำการเจือ WO_3 ในช่วง 0.05-5 % จะมีการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าอยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกัน คือ ที่บรรยากาศ O_2 จะมีค่าการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าอยู่ในช่วง 4.0×10^{-8} - $10.2 \times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$ และที่บรรยากาศ C_2H_4 จะมีค่าการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าอยู่ในช่วง 4.7 - $14.3 \times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับค่าการเปลี่ยนแปลงของตัวอย่างที่ทำการเจือ 0.01% WO_3 โดยพิจารณาจาก แผนภาพและค่าในตารางพบว่าตัวอย่างมีค่าการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าอยู่ในอันดับที่สูงกว่า ตัวอย่างที่ทำการเจือ WO_3 ในช่วง 0.05-5 % อย่างชัดเจน โดยพบว่า ที่บรรยากาศ O_2 จะมีค่าความนำไฟฟ้าเท่ากับ $29.6 \times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$ และที่บรรยากาศ C_2H_4 จะมีค่าความนำไฟฟ้าเท่ากับ $65.1 \times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$

จากผลที่อธิบายในเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าการเจือปริมาณ WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 ในปริมาณที่ต่ำกว่า 0.05 % จะทำให้ค่าความนำไฟฟ้าของหัววัดมีค่าสูงกว่าหัววัดที่ทำการเจือ ปริมาณ WO_3 ในปริมาณที่มากกว่า 0.05 % อย่างชัดเจนซึ่งเหตุผลเนื่องมาจากการเจืออะตอมของ WO_3 ในปริมาณน้อยๆ ในโครงสร้างของ SnO_2 จะเป็นการเพิ่มอิเล็กตรอนอิสระให้แก่ระบบซึ่งจะส่งผลให้ค่าความนำมีค่าสูงไฟฟ้ามี่ค่าสูง

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงค่าความนำไฟฟ้าของหัววัด

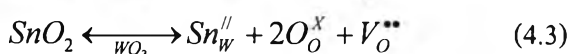
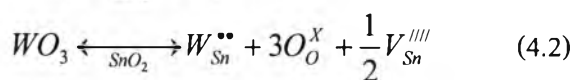
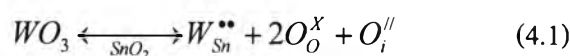
% WO_3	ความนำไฟฟ้าในบรรยากาศ O_2 ($\times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$)	ความนำไฟฟ้าในบรรยากาศ C_2H_4 ($\times 10^{-8} \text{ Ohm}^{-1}$)
0.01	29.6	65.1
0.05	6.3	8.0
0.1	10.2	14.3
0.3	4.1	4.8
1	4.0	4.7
5	4.7	5.5

4.2.2 ผลของปริมาณ WO_3 ในโครงสร้างของ SnO_2 ที่มีผลต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีน

รูปที่ 4.14 เป็นแผนภาพแสดงการเปรียบเทียบค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของตัวอย่างที่ทำการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนองค์ประกอบของ WO_3 และ SnO_2 โดยพบว่า การเจือปริมาณ 0.01% WO_3 ลงไปในโครงสร้างของ SnO_2 จะให้ค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนสูงที่สุด และจะค่อยๆ ลดลงตามการเพิ่มปริมาณของ WO_3 โดยพบว่า หัววัดจะมีค่าความไวในการตอบสนองต่ำที่สุดที่ 50% WO_3 - SnO_2 และค่าความไวจะมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มปริมาณของ WO_3 เป็น 70% WO_3 - SnO_2

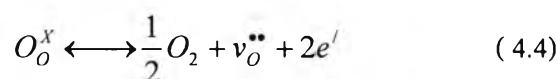
การเติม WO_3 ลงไปใน SnO_2 ทำให้เกิดผล 2 ประการ

1. เกิดจุดบกพร่องแบบแทนที่ (substitution) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ทั้งกรณี การเติม WO_3 ในโครงสร้าง SnO_2 หรือการเติม SnO_2 ในโครงสร้าง WO_3 (เนื่องจากเกิดที่จุดสัมผัสของสารทั้งสอง) โดยหลักในการพิจารณาการเกิดจุดบกพร่องแบบแทนที่จะพิจารณาจากอะตอมของสารทั้งสองต้องมีค่า electronegativity ใกล้เคียงกันและมีค่ารัศมีไอออนที่แตกต่างกันไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ โดยจากการพิจารณาคุณสมบัติทั้งสองข้อพบว่า พบว่า Sn และ W มีค่า electronegativity เท่ากับ 1.96 และ 2.36 ตามลำดับ ส่วนรัศมีไอออน พบว่า Sn และ W มีรัศมีไอออนเท่ากับ 1.62 และ 1.41 อังสตรอม ตามลำดับ ซึ่งจากการพิจารณาจากหลักการเบื้องต้นพบว่า โอกาสที่จะเกิดจุดบกพร่องแบบแทนที่มีความเป็นไปได้สูง โดยสมการการเกิดจุดบกพร่องแบบแทนที่จะเป็นไปดังสมการ

เมื่อพิจารณาขณะทำการทดสอบหัววัดแก๊สซึ่งวัสดุจะอยู่ภายใต้บรรยากาศที่มีออกซิเจนต่ำซึ่งจะทำให้เกิดช่องว่างออกซิเจนซึ่งจะเป็นไปตามสมการที่ (4.4) ซึ่งจะมีผลทำให้การนำไฟฟ้าและการแลกเปลี่ยนอิเล็กตรอนระหว่างวัสดุกับแก๊สมีค่ามากขึ้น

ปฏิกิริยาการเกิดช่องว่างออกซิเจนซึ่งเกิดในสารประกอบ โลหะออกไซด์จะเกิดขึ้นเมื่อสารประกอบถูกเผาในบรรยากาศที่ไม่มีออกซิเจนหรือมีออกซิเจนน้อยในสถานะเช่นนี้ออกซิเจนในโครงสร้างของโลหะออกไซด์จะหลุดออกจากโครงสร้างเกิดเป็นช่องว่างออกซิเจนขึ้นดังสมการ

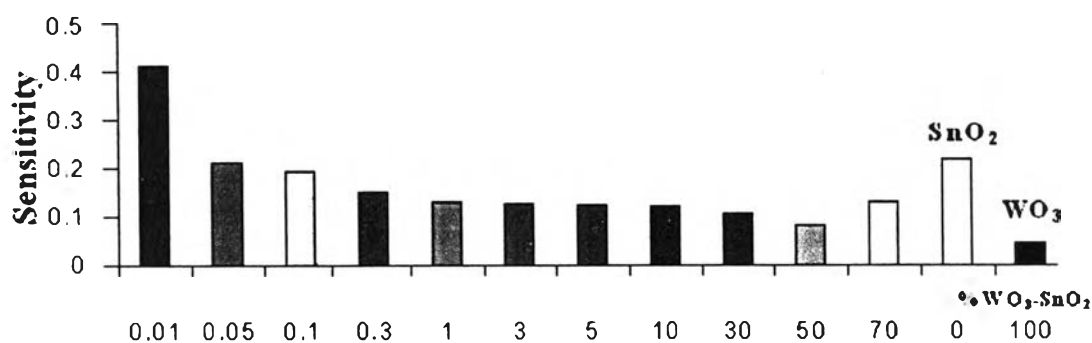

เมื่อออกซิเจนหลุดออกจากโครงสร้างผลึกก็จะคืนอิเล็กตรอน 2 ตัวที่เคยได้รับจากโลหะ ดังนั้นจึงทำให้อิเล็กตรอน 2 ตัวที่ถูกคืนยังคงวิ่งวนเวียนอยู่รอบๆ ช่องว่างออกซิเจน และเนื่องจากไม่

มีอะตอมของออกซิเจนคอยยึดไว้จึงทำให้อิเล็กตรอน 2 ตัวซึ่งถูกยึดไว้ในโครงสร้างด้วยแรงอ่อนๆ จะประพฤติตัวเหมือนกับอิเล็กตรอนอิสระในโลหะซึ่งพร้อมจะเคลื่อนตัวไปตามทิศของสนามไฟฟ้าที่เข้ามากระตุ้นดังนั้นอิเล็กตรอน 2 ตัวนี้จึงเป็นพาหะประจุทำหน้าที่นำไฟฟ้าได้ดี

2. อะตอมของ WO_3 ที่อยู่บริเวณขอบเกรนของ SnO_2 ซึ่งจะไปขัดขวางการเคลื่อนที่ผ่านระหว่างเกรนของอิเล็กตรอนอิสระซึ่งจะส่งผลให้ค่าความนำไฟฟ้าและค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สมีค่าต่ำลง

เมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ประการพบว่าผลที่เกิดขึ้นประการแรกจะมีความเด่นชัดเมื่อมีการเติมปริมาณของ WO_3 มีค่าน้อยๆ ในโครงสร้างของ SnO_2 ($<0.05\% WO_3$) ซึ่งจะส่งผลให้ค่าความนำไฟฟ้าและค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สมีค่าสูงซึ่งจะเป็นผลดีต่อหัววัดแก๊ส และเมื่อเพิ่มปริมาณของ WO_3 ในโครงสร้างผลในประการที่สองจะมีความเด่นชัดขึ้นส่งผลให้ค่าความนำไฟฟ้าและค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สมีค่าต่ำลงซึ่งจะเป็นผลที่ไม่ดีสำหรับหัววัดแก๊ส โดยผลที่เกิดขึ้นจะสอดคล้องกับผลการทดลองทุกประการ

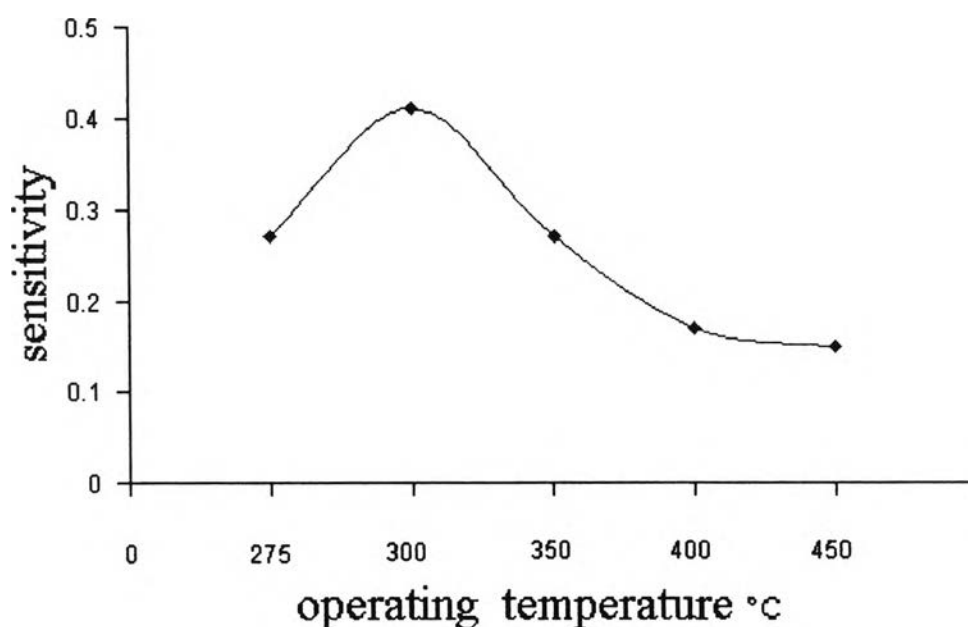
รูปที่ 4.14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณ WO_3 ในโครงสร้างของ SnO_2 ที่มีผลต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีน

4.2.3 อุณหภูมิการใช้งาน

รูปที่ 4.15 เป็นแผนภาพแสดงการเปรียบเทียบค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนที่อุณหภูมิใช้งานต่างๆ จากผลแสดงให้เห็นว่าค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของตัวอย่างที่ทำการเจือ 0.01%WO₃ ลงไปในโครงสร้างของ SnO₂ จะเพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มอุณหภูมิของหัววัดจากอุณหภูมิห้อง และพบว่าหัววัดจะมีค่าสูงสุดที่อุณหภูมิการใช้งานเท่ากับ 300°C และจะค่อยๆ ลดลงเมื่ออุณหภูมิใช้งานมีค่ามากกว่า 300°C

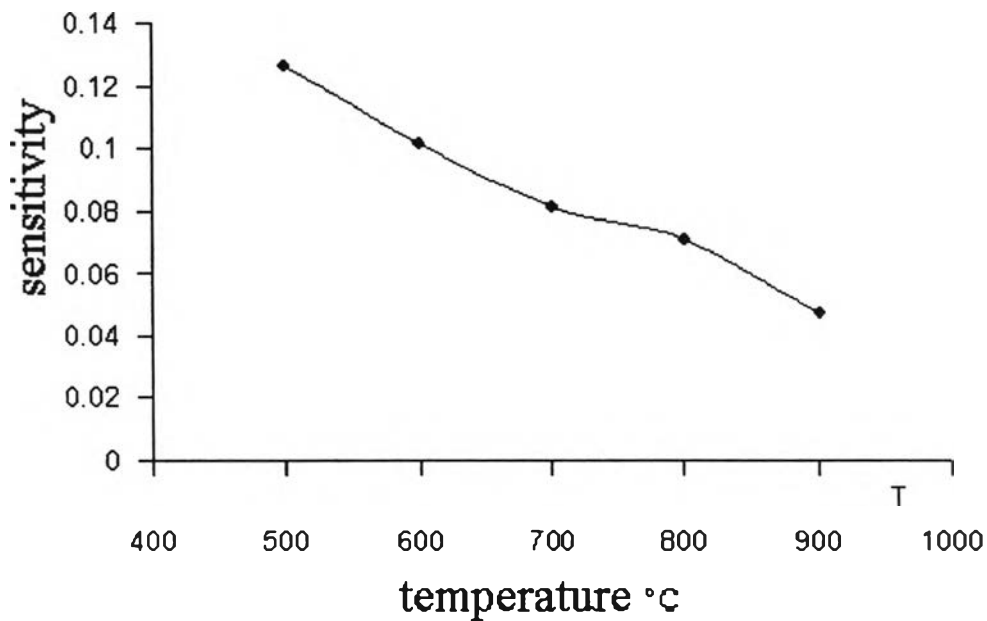
จากการอธิบายเบื้องต้นมีเหตุผลเนื่องมาจาก การเพิ่มอุณหภูมิของหัววัดจากอุณหภูมิห้อง จะเป็นการเพิ่มพลังงานกระตุ้น (activation energy) ให้กับหัววัดซึ่งจะทำให้อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่ผ่านระหว่างเกรนได้ดีขึ้นและทำให้เกิดการดูดซับที่พื้นผิวของแก๊สมากขึ้นและที่อุณหภูมิสูง (มากกว่า 300°C) แก๊สที่ถูกดูดซับบริเวณพื้นผิวจะถูกกระตุ้นให้หลุดออกจากพื้นผิวซึ่งจะทำให้ค่าความไวลดลง

รูปที่ 4.15 แสดงผลของอุณหภูมิการใช้งานที่มีต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของตัวอย่าง 0.01% WO₃-SnO₂

4.2.4 ผลของอุณหภูมิการเผาที่มีต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีน

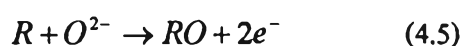
รูปที่ 4.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าอุณหภูมิการเผาที่มีผลต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของ 3% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$ ซึ่งพบว่าค่าความไวจะมีแนวโน้มลดลงเมื่อเพิ่มอุณหภูมิการเผา โดยค่าความไวจะมีค่าสูงสุดที่อุณหภูมิการเผาเท่ากับ 500°C ซึ่งสาเหตุอาจเนื่องมาจากเมื่อเพิ่มอุณหภูมิการเผาจะมีผลให้ขนาดเกรนของหัววัดมีขนาดโตซึ่งจะส่งผลให้พื้นที่ผิวจำเพาะของสารลดลงและทำให้พื้นที่ในการทำปฏิกิริยากับแก๊สที่ต้องการตรวจวัดลดลงซึ่งเป็นสาเหตุให้ค่าความไวลดลงซึ่งผลดังกล่าวจะสอดคล้องกับผลในหัวข้อที่ 4.1.4

รูปที่ 4.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าอุณหภูมิการเผาที่มีผลต่อค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของตัวอย่าง 3% $\text{WO}_3\text{-SnO}_2$

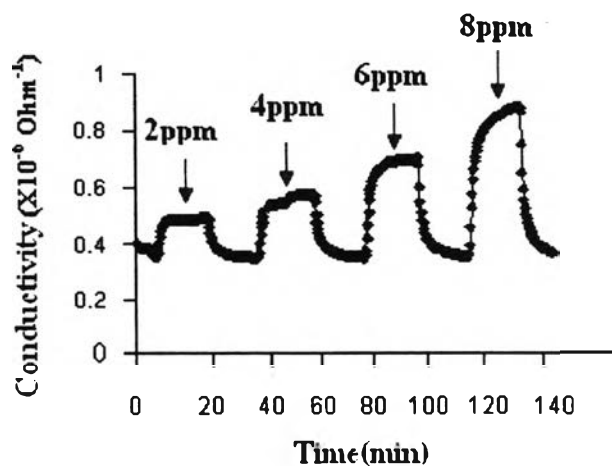
4.2.5 ผลของความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนที่มีผลต่อค่าความนำไฟฟ้าของหัววัดแก๊ส

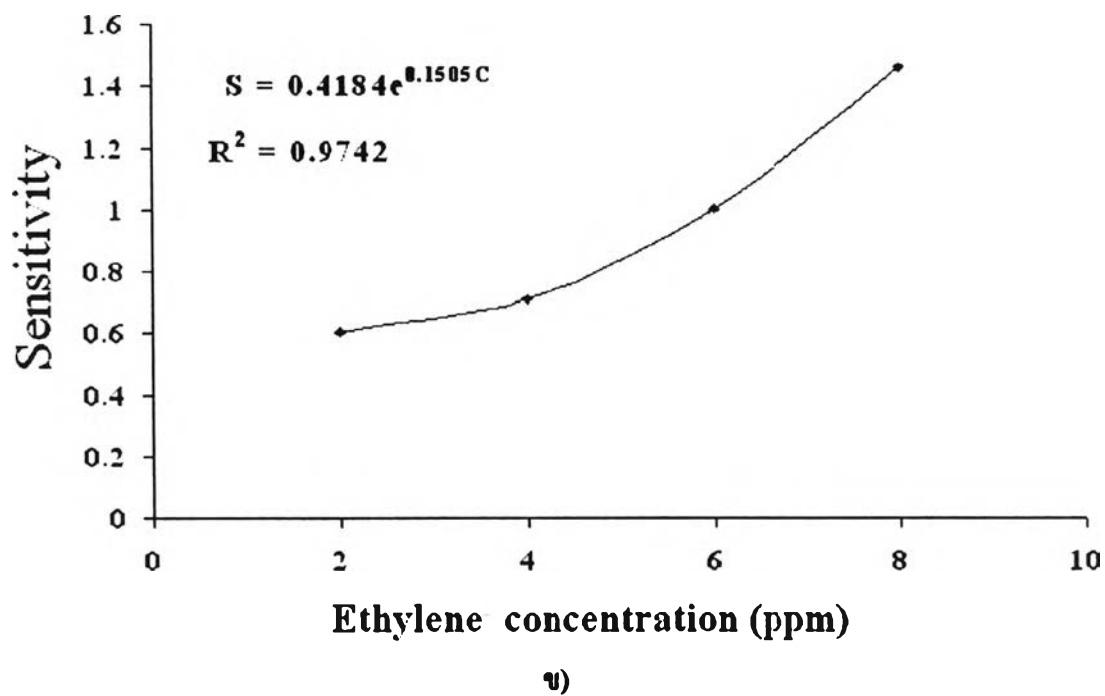
รูป 4.17 แสดงค่าการเปรียบเทียบผลของความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงค่าสภาพความนำไฟฟ้าและค่าความไวในการตอบสนองต่อแก๊สเอทิลีนของ 5% WO₃-SnO₂ ซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงค่าสภาพความนำไฟฟ้าและค่าความไวจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนมีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งเหตุผลเนื่องมาจากเมื่อความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนเพิ่มขึ้นจะทำให้จำนวนโมเลกุลของแก๊สเอทิลีนเข้าไปทำปฏิกิริยากับ O²⁻ มากขึ้นมีผลทำให้ O²⁻ ที่คอยดักจับอิเล็กตรอนอิสระซึ่งดูดซับบริเวณพื้นผิวของอนุภาค WO₃-SnO₂ ลดลงและจะส่งผลกระทบต่อเนื่องทำให้ประจุรวมที่พื้นผิวดำลงอิเล็กตรอนที่ถูกดักไว้จะถูกปลดปล่อยกลับคืนไปสู่แถบนำกระแส (conduction band) ซึ่งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในกระบวนการนี้จะแสดงดังสมการ

R - แก๊สเอทิลีน

O²⁻ - ออกซิเจนที่คอยดักจับอิเล็กตรอนอิสระ

รูป 4.17 ก และ ข แสดงค่าการเปรียบเทียบผลของความเข้มข้นของแก๊สเอทิลีนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงค่าสภาพความนำไฟฟ้าและค่าความไวของ 5% WO_3-SnO_2